

Lyties pagrindu parentas integracijos modelis (GeSIM)

Integracijos lyties pagrindu vadovas, skirtas
praktikuojantiems darbuotojams,
dirbantiems su moterimis, tapusiomis
prekybos žmonėmis aukomis

Autoriai

Jennifer Okeke, Mary Henderson (Airijos imigrantų taryba), Ruby Till (Associazione IROKO Onlus) ir Anja Wells (SOLWODI Deutschland e.V.)

Tyrėjų komanda

Domenica Mammì, Esohe Aghatise (Associazione IROKO Onlus), Aria Louis (CARITAS), Katarzyna Evripidou, Melani Zinonos (Kipro pabėgėlių taryba), Iluta Lace, Irina Mazurika ir Lelde Svarca (MARTA centras), Christina Kaili (Viduržemio jūros regiono lyčių studijų institutas), Linda Greiter, Rita Hieble, Veronika Richler-Yareji (SOLWODI Deutschland e.V.), Vaida Sakalauskienė ir Dalia Puidokienė, Klaipėdos socialinės ir psichologinės pagalbos centras.

Leidimo data: 2021 m. lapkritis

Atsakomybės apribojimas

Šio vadovo turinys atspindi tik autoriaus požiūrį ir už jį atsako tik jis pats. Europos Komisija neprisiima jokios atsakomybės už jame pateiktos informacijos panaudojimą.

Šio leidinio autorių teisės priklauso Airijos imigrantų tarybai (ICI), Associazione IROKO Onlus (IROKO) ir SOLWODI Deutschland e.V. (SOLWODI). Kopijuoti leidžiama, jei nurodomas šaltinis.

Grafinis dizainas: ENOMW ir Airijos imigrantų taryba

Padėkos

Dėkojame konsorciumo nariams už tai, kad pasidalino gerąja patirtimi remiant moterų PŽA integracijos procesą, ir už jų norą pasidalinti įžvalgomis apie savo kasdienį gyvenimą.

Sutrumpinimų sąrašas

ASSIST (<i>angl.</i>)	Su lytimi susijusi teisinė pagalba ir integracinė parama trečiųjų šalių pilietėms, nukentėjusioms nuo prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui
ATR	Afrikos tradicinė religija
CCM-GBV (<i>angl.</i>)	Bendras konsultavimo metodo, skirto nuo smurto nukentėjusioms moterims pabėgėlėms, kūrimas
COALESCE (<i>angl.</i>)	Teisinių, psichosocialinių ir ekonominių galių suteikimas siekiant integruoti trečiųjų šalių pilietes, nukentėjusias nuo prekybos žmonėmis seksualinio išnaudojimo ir prievartos tikslais
COVID-19	Koronavirusinė liga
CyRC (<i>angl.</i>)	Kipro pabėgėlių taryba
EEM (<i>angl.</i>)	Ekonominių galių suteikimo modelis
ELI (<i>angl.</i>)	Ankstyvoji teisinė intervencija
ENOMW (<i>angl.</i>)	Europos moterų migrančių tinklas
GBV (<i>angl.</i>)	Smurtas lyties pagrindu
GeSIM (<i>angl.</i>)	Integracijos modelis pagal lytį
ICI (<i>angl.</i>)	Airijos imigrantų taryba
INTAP (<i>angl.</i>)	Prekybos žmonėmis (seksualinio išnaudojimo) aukų iš Nigerijos ir Kinijos, ypač moterų ir motinų, integracijos į Europą tarpsektorinis požiūris
LIBES (<i>angl.</i>)	"Gyvenimas už prieglaudos ribų" - ilgalaikė parama nuo prekybos žmonėmis nukentėjusiems asmenims, pereinantiems nuo gyvenimo prieglaudoje prie nepriklausomybės.
KSPPC	Klaipėdos socialinės ir psichologinės pagalbos centras
M&E (<i>angl.</i>)	Stebėseną ir vertinimą
MIGS (<i>angl.</i>)	Viduržemio jūros regiono lyčių studijų institutas
PLM (<i>angl.</i>)	Psichosocialinės teisinės paramos modelis
PTSD (<i>angl.</i>)	Potrauminio streso sutrikimas
SAUGŪS NAMAİ	Parama ir pagalba prieš trečiųjų šalių piliečių, nukentėjusių nuo prekybos žmonėmis seksualiniais tikslais, išnaudojimą priimančiojoje šalyje
SARAH (<i>angl.</i>)	Saugi, sąmoninga, atspari, pajėgi ir išgirsta - nuo smurto dėl lyties nukentėjusių moterų migrančių apsauga ir parama.
SISA (<i>angl.</i>)	Prekybos žmonėmis iš Vakarų Afrikos aukų identifikavimo ir integracijos stiprinimas, Dublino konsultavimo prieš grįžimą vadovas Vokietijos ir Italijos kontekste
SoT (<i>angl.</i>)	Išgyvenęs prekybą žmonėmis
TCN (<i>angl.</i>)	Trečiųjų šalių piliečiai
THB (<i>angl.</i>)	Prekyba žmonėmis
TRACKS (<i>angl.</i>)	Specialiųjų prieglobsčio prašytojų, patekusių į prekybos žmonėmis pinkles, poreikių nustatymas
TRIPS (<i>angl.</i>)	Tarptautinės apsaugos nuo prekybos žmonėmis gavėjų specialieji poreikiai
VCA (<i>angl.</i>)	Į nukentėjusį asmenį orientuotas požiūris
PŽA	Prekybos žmonėmis auka (-os)

Turinys

Sutrumpinimų sąrašas.....	3
1. Įvadas.....	5
1.1. COALESCE projektas	5
1.2. GeSIM vadovo struktūra ir tikslas.....	6
1.3. Metodika	7
2. Integracijos modelis pagal lytį.....	8
2.1. Psichosocialinės teisinės paramos modelio (PLM) apibrėžimas	9
2.2. Ekonominių galių suteikimo modelio (EEM) apibrėžimas	9
2.3. Bendros integracijos kliūtys.....	10
2.4. Bendrieji gerosios praktikos principai teikiant paramą pagal lytį.....	12
2.5. Psichosocialinis ir teisinis modelis.....	18
2.6. Ekonominių galių suteikimas.....	33
3. Apibendrinimas.....	38
4. Nuorodos.....	39
5. Priedai	43
1 priedas - Gerosios praktikos šablonas	43

1. Įvadas

Prekyba žmonėmis (THB) yra su lytimi susijęs nusikaltimas. ES duomenimis, 60 % ES aptiktų aukų buvo parduotos seksualiniam išnaudojimui ir net 92 % šių aukų yra moterys ir mergaitės. Moterys ir mergaitės ne tik sudaro didžiąją dalį prekybos žmonėmis aukų, bet ir tampa prekybos žmonėmis aukomis todėl, kad lyčių nelygybė ir smurtas dėl lyties yra pagrindinės prekybos žmonėmis priežastys. Prekybos žmonėmis pobūdį lemia ir jų lytis: moterys ir mergaitės sudaro 96 % aukų, parduotų seksualinio išnaudojimo tikslais. Daugiau nei 70 % prekiautojų žmonėmis yra vyrai, o tai rodo, kad prekyba žmonėmis seksualinio išnaudojimo tikslais yra įsišaknijusi dėl lyčių nelygybės. Moterys PŽA taip pat patiria su lytimi susijusias pasekmes: dėl prekybos žmonėmis seksualinio išnaudojimo tikslais patiriami sunkūs, žiaurūs, ilgalaikiai, su lytimi susiję fiziniai, ginekologiniai ir psichikos sveikatos pakenkimai, pavojus gyvybei ir traumos (Walby et al. 2016: 7-8; Robin et al. 2021: 19; ICAT 2017: 1).

Trečiųjų šalių piliečiams (TCN) skirtos integracijos programos ES valstybėse narėse labai skiriasi ir dažnai nėra tinkamos patenkinti su lytimi susijusius ir kultūriškai jautrius moterų PŽA poreikius. Vargu ar yra sukurtos konkrečios programos, skirtos PŽA. Ypatingą dėmesį reikia skirti sunkumams, su kuriais susiduria šios moterys, nes daugelis jų yra traumuotos dėl prekybos žmonėmis patirties (Blöcher et al. 2020: 9). Dėl COVID-19 pandemijos atsirado daugiau kliūčių PŽA naudotis paramos paslaugomis ir integracijos programomis ir į jas reikia atkreipti dėmesį siūlant PŽA konkrečiai lyčiai skirtas paramos paslaugas (Robin et al. 2021: 33; Wells 2021: 5).

Su lytimi susijusių paramos paslaugų teikimas reiškia "[...] sutelkti dėmesį į

moters perspektyvos svarbą, vertinti išgyventą patirtį [...] ir suteikti moterims galimybę išnaudoti visą savo potencialą" (Hardy et al. 2020: 58). Todėl reikia atsižvelgti į kitas nepalankios padėties ir pažeidžiamumo formas (Walby et al. 2016: 7-8). Tai ypač pasakytina apie TCN moteris, kurios gali neturėti reikiamo leidimo gyventi šalyje, kad galėtų gauti pagalbos paslaugas, susiduria su sunkumais gaunant sveikatos priežiūros paslaugas, joms gresia didesnė izoliacijos rizika ir pan. (žr. 2.3 poskyrį). Integracijos programose reikia atsižvelgti į šį lyčių ypatumą ir pasiūlyti individualiai pritaikytą paramą, nes PŽA turi skirtingus poreikius. Taigi integracijos programos, kuriose atsižvelgiama į lyčių aspektą ir kuriomis siekiama suteikti PŽA moterims daugiau galių yra lemiamos (ECRE 2016).

Siekiant veiksmingai įgyvendinti su lytimi susijusias TCN moterų PŽA integracijos programas, paslaugų aukoms teikėjai į savo kasdienį darbą turi įtraukti lyčių ir kultūrinį jautrumą. Šis vadovas - tai žingsnis siekiant sustiprinti paramos aukoms paslaugų teikėjų ir jų są, kaip specialistų, asmeninius gebėjimus taikyti lyčių aspektą atitinkantį požiūrį ir kurti lyčių aspektą atitinkančias paramos moterims PŽA programas.

1.1. COALESCE projektas

Šis vadovas parengtas įgyvendinant ES finansuojamą projektą "COALESCE: Teisinių, psichosocialinių ir ekonominių galių suteikimas trečiųjų šalių piliečių (TCN), nukentėjusių nuo prekybos žmonėmis (PŽA) seksualinio išnaudojimo ir prievartos tikslais, integracijai" (AMIF: 958133). Projektą koordinuoja **Viduržemio jūros regiono lyčių studijų institutas** (MIGS) (Kipras), bendradarbiaudamas su **Airijos imigrantų taryba** (ICI) (Airija), **Kipro Caritas** (Caritas), **Kipro pabėgėlių taryba** (CyRC), **SOLWODI Deutschland**

e.V. (SOLWODI) (Vokietija), **Associazione IROKO Onlus** (IROKO) (Italija), **Asociacija "Martos centras" (Marta Centre)** (Latvija), **Klaipėdos socialinės ir psichologinės pagalbos centru** (KSPPC) (Lietuva) ir **Europos moterų migrančių tinklu** (ENOMW) - Belgijoje įsikūrusia Europos platforma. COALESCE siekia remti PŽA:

- suteikiant psichosocialinę, teisinę ir ekonominę paramą bei pagalbą nukentėjusioms TCN moterims;
- plėtojant sinergiją ir papildomumą, siekiant palengvinti poreikių nustatymą teikiant reikiamą pagalbą ir paramą;
- gerinant tarptautinį bendradarbiavimą tarp pirmosios grandies specialistų ir praktikų.

COALESCE tikslas - užtikrinti, kad moterų PŽA balsai ir autentiškos nuomonės būtų svarbiausi įgyvendinant programą. Todėl projekte dėmesys sutelkiamas į išskirtinę **moterų PŽA, patyrusių prekybą žmonėmis seksualinio išnaudojimo ir prievartos tikslais, patirtį. Šių moterų balsai** įtraukiami į COALESCE ataskaitą per interviu su PŽA moterimis "**Mind the Gap**" ataskaitose ¹ ir **tinklaraščio įrašuose, kuriuos** rašo COALESCE projekte remiamos PŽA moterys. ²

1 Projekto pradžioje paslaugas teikiantys konsorciumo partneriai atliko su lytimi susijusios integracijos praktikos ir kliūčių, trukdančių TCN PŽA moterims integruotis, situacijos analizę. Situacijos analizė buvo paskelbta konkrečioms šalims skirtose ataskaitose "*Mind the Gap*". Airijos, Kipro, Italijos, Latvijos, Lietuvos, Airijos, Latvijos ir Vokietijos šalių "*Mind the Gap*" ataskaitas galite rasti [čia](https://medinstgenderstudies.org/launch-of-mind-the-gap-report-coalesce-for-supporting-female-third-country-national-victims-of-trafficking-for-sexual-exploitation/):
[https://medinstgenderstudies.org/launch-of-mind-the-gap-report-coalesce-for-supporting-](https://medinstgenderstudies.org/launch-of-mind-the-gap-report-coalesce-for-supporting-female-third-country-national-victims-of-trafficking-for-sexual-exploitation/)

1.2. GeSIM vadovo struktūra ir tikslas

Šiame poskyryje trumpai apibūdinamas GeSIM vadovo tikslas, 2 skyriuje paaiškinamas GeSIM modelis. Bus atkreiptas dėmesys į dažniausiai pasitaikančias kliūtis teikiant paramą moterims PŽA jų integracijos procese ir pateiktos praktinės gairės, kaip paramos aukoms paslaugų teikėjai gali padėti įgyvendinti lyčių integracijos metodus ir geriausią praktiką. 3 skyriuje apibendrinami pagrindiniai punktai.

GeSIM vadovo tikslas - suteikti specialistams esminės informacijos apie tai, kaip dirbti su moterimis PŽA ir jas remti, atsižvelgiant į lytį bei kultūrinius ypatumus. Šis vadovas tarnauja tokiems tikslams:

1. **kaip praktinis vadovas, skirtas pagerinti paramos aukoms organizacijų gebėjimus visoje ES teikiant su lytimi susijusias paramos paslaugas (įskaitant psichosocialines, teisines ir ekonomines), pritaikytas TCN moterų, nukentėjusių nuo seksualinio išnaudojimo ir (arba) seksualinės prievartos, poreikiams, siekiant prisidėti prie ankstyvo tų poreikių identifikavimo.**
2. **kaip priemonė, skatinanti nacionalinius ir tarptautinius atitinkamų dalyvių žinių mainus apie GeSIM naudą ir įsipareigojimus, skatinant**

female-third-country-national-victims-of-trafficking-for-sexual-exploitation/

2 Tinklaraščio įrašų tikslas - pasinaudoti projekto Europos platforma, kad būtų pristatyti moterų migrančių PŽA balsai ir perspektyvos, taip pat informuoti suinteresuotąsias šalis ir projekto dalyvius apie prekybą žmonėmis seksualinio išnaudojimo ir prievartos tikslais, taip pat apie su lytimi susijusius integracijos poreikius, kliūtis ir gerą patirtį. Tinklaraščio įrašus galite rasti čia: <https://medinstgenderstudies.org/blog-post-1-unforgettable-i-started-from-scratch/>

bendradarbiavimo metodus, naudingus moterims PŽA.

3. **kaip šaltinis vyriausybinėms, nevyriausybinėms ir tarpvyriausybinėms organizacijoms**, kad, rengiant lyčių integracijos programas, būtų padidintos galimybės naudotis paramos paslaugomis TCN moterims PŽA.
4. **kaip priemonė kitiems skaitytojams**, besidomintiems projekto rezultatais, pavyzdžiui, savanoriams, akademinės bendruomenės atstovams ar plačiajai visuomenei, siekiant pagilinti jų žinias apie THB ir su lytimi susijusį požiūrį į integraciją.

Šiame vadove surinkta su moterimis PŽA dirbančių specialistų geroji praktika, pagrįsta jų didele patirtimi teikiant su lytimi susijusią pagalbą projektų paramos gavėjams. Kadangi THB vyksta visame pasaulyje, o pabėgėlių judėjimas kelia tarptautinį susirūpinimą (UNHCR 2007: 1-2), GeSIM vadovu, kaip praktiniu šaltiniu, padedančiu įgyvendinti su lytimi susijusias paramos moterims PŽA programas, gali naudotis ir už ES ribų dirbantys specialistai, kurie susiduria su panašiais iššūkiais,

1.3. Metodika

COALESCE konsorciumas patvirtino bendrą metodiką, kad būtų užtikrintas bendrųjų lyčių lygybės paramos principų ir gerosios patirties rinkimo nuoseklumas visose šalyse partnerėse. Geriausios praktikos ir bendrųjų principų rinkimo metodas apima:

3 <https://www.migrantwomennetwork.org/2020/12/22/best-practice-principles-of-assistance-for-trafficked-women/> Trys konsorciumo nariai (ICI, ENOMW, SOLWODI) dalyvavo ASS/ST projekte, todėl pagrindinės šio projekto išvados yra panaudotos. ASS/ST projektu

- Projekto "**Su lytimi susijusios teisinės pagalbos ir integracijos paramos trečiųjų šalių moterims, nukentėjusioms nuo prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui**"(ASSIST) išvadas³, iš kurių matyti, kad projektas remiasi jau atlikta tarptautine analize apie priemones, susijusias su prekyba žmonėmis, atsižvelgiant į lytį;
- Bendrosios kliūtys, nustatytos nacionalinėse "**Mind the Gap**" ataskaitose, paskelbtose projekto pradžioje (2021 m. sausio-gegužės mėn.);
- Kiekvienam partneriui pateiktas **gerosios praktikos šablonas (1 priedas)**, kurį 2021 m. birželio-liepos mėn. užpildė konsorciumo pagalbos aukoms paslaugų teikėjai Caritas Cyprus, Kipro pabėgėlių taryba, ICI, IROKO, Martos centras ir SOLWODI;
- 2021-06-01 **konsorciumo apskirtojo stalo diskusijoje** nustatyti bendrieji principai ir geroji praktika.

Duomenų rinkimo rezultatai buvo tiesiogiai panaudoti projektuojant ir kuriant GeSIM vadovą, su kuriuo susipažinsite kitame skyriuje.

buvo skatinama ir teikiama su lytimi susijusi teisinė ir psichosocialinė pagalba trečiųjų šalių pilietėms, kurios buvo parduotos seksualinio išnaudojimo tikslais, siekiant padėti joms integruotis. (Yonkova et al. 2020: 6- 8).

2. Lyčiai būdingos integracijos modelis

Siekiant vadovauti COALESCE projekto įgyvendinimui, buvo parengtas lyčių integracijos modelis (GeSIM). Jame išdėstyti bendrieji lyčių integracijos principai, kuriuos visi konsorciumo nariai taiko teikdami paslaugas ir kurie bus taikomi projekto įgyvendinimo etape. Jame taip pat nurodoma konkreti geriausia integracijos praktika, kurią sukūrė ir ja vadovaujasi savo kompetencijos ir paslaugų teikimo srityje konsorciumo nariai. Šią praktiką keturi COALESCE partneriai taikys praktiškai ir vertins įgyvendindami GeSIM modelį: SOLWODI (Vokietija), ICI (Airija), IROKO (Italija), CyRC (Kipras).

ASS/ST projektas nustatė 11 teisinių ir psichosocialinių paslaugų teikimo moterims PŽA principų.⁴ Apie šio projekto metu sukurtus principus žr. 2.4 skirsnį. GeSIM remiasi jais, kad būtų parengti su lytimi susiję integracijos principai teikiant šias paslaugas ir įtraukiamas ekonominio įgalinimo metodas, siekiant palengvinti integraciją. GeSIM šiuos principus apibūdina kaip psichosocialinį teisinį modelį (PLM) ir ekonominio įgalinimo modelį (EEM).

PLM modelyje daugiausia dėmesio skiriama dviejų skirtingų sričių paramos paslaugų teikimui PŽA. 2.1 poskyris remiasi ASS/ST projekto metu nustatytais principais. COALESCE konsorciumas nusprendė į GeSIM modelį įtraukti ekonominį įgalinimą kaip paslaugų teikimo kategoriją, nes mūsų patirtis šalyse, kuriose dirbame, rodo, kad į šį elementą dažnai neatsižvelgiama ir jis nepakankamai

finansuojamas, kai kalbama apie PŽA skirtas paslaugas (daugiau informacijos žr. ataskaitose "*Mind the Gap*"). Tačiau tai turi būti esminis tokių programų elementas, jei norima, kad jos būtų veiksmingos ilgalaikėje perspektyvoje ir užtikrintų veiksmingą PŽA asmenų socialinę integraciją.

PLM ir EEM toliau yra išplėsti 2.1 ir 2.2 poskyriuose. 2.3 poskyryje pripažįstamos konsorciumo narių nustatytos bendros integracijos kliūtys. 2.4 poskyryje išdėstyti kai kurie bendrieji gerosios praktikos principai, taikomi visose paslaugų teikimo srityse, nustatyti tiek kaip konsorciumo narių gerosios praktikos dalis, tiek per apskritojo stalo diskusiją keičiantis žiniomis apie kultūrinį tarpininkavimą. 2.5 poskyryje pateikiamas PLM, kuriame išsamiai aprašoma geriausia teisinių ir psichosocialinių paslaugų teikimo PŽA praktika. 2.6 poskyryje daugiausia dėmesio skiriama EEM ir pateikiamos priemonės skatinti ekonominei nepriklausomybei.

Derinant šiuos du modelius siekiama sukurti holistinį vadovą, kad būtų geriau tenkinami moterų PŽA integracijos poreikiai. Šiame modelyje pateikta geroji praktika papildo viena kitą ir yra visapusiško, holistinio požiūrio į paramą PŽA integracijai dalis, tačiau paslaugų teikėjai gali pasirinkti konkrečią praktiką ir principus, kuriuos įgyvendins. Toks modelis turi būti pritaikytas prie vietos konteksto ir pagrįstas kiekvieno paslaugų teikėjo vietos tinklo pajėgumais bei kompetencija. Todėl nebūtina, kad kiekvienas paslaugų teikėjas pilnai įgyvendintų šį modelį. GeSIM skirtas kaip orientacinė priemonė, iš kurios jūs, kaip specialistai, galite mokyti

4 Nustatyti šie principai: pagalbos prieinamumas ir trukmė; specializuota teisinė pagalba; dėmesys motinystei ir vaikams; saugus ir tinkamas būstas; psichologinė pagalba; medicininė pagalba; mokymas ir švietimas; gerosios patirties perėmimas iš kitų reagavimo į smurtą prieš moteris sričių; nepriklausomos feministinės

tarnybos; aukų-išgyvenusiųjų balsai; tarpusavio parama. Žr. "Pagalba moterims, patekusioms į prekybos žmonėmis pinkles": gerosios praktikos principus teikiant pagalbą migrantėms, nukentėjusioms nuo prekybos žmonėmis seksualiniam išnaudojimui ASS/ST-Report-Web.pdf (migrantwomennetwork.org)

plėsti ir tobulinti integracijos paramą. GeSIM yra lankstus modelis, iš kurio galite pasirinkti tinkamus principus ir geriausios praktikos veiksmus, kuriuos įgyvendinsite atsižvelgdami į savo nacionalinį kontekstą bei turimą kompetenciją.

Kadangi geroji patirtis buvo sukaupta vykstant COVID-19 pandemijai, 2.5 ir 2.6 poskyriuose pristatomoje gerojoje praktikoje taip pat pateikiamos ir alternatyvos, kaip ją įgyvendinti susidarius išskirtinėms išorinėms aplinkybėms, pavyzdžiui, asmeninių paslaugų teikimo apribojimais.

2.1. Psichosocialinės teisinės paramos modelio (PLM) apibrėžimas

Psichosocialinė ir teisinė parama suprantama kaip psichosocialinių ir teisinių paslaugų, skirtų konkrečiai lyčiai, teikimas, padedantis reabilituotis ir integruotis į visuomenę. PLM apibendrina konsorciumo narių, teikiančių psichosocialinę ir teisinę pagalbą moterims PŽA, principus ir geriausią praktiką. Reikia pabrėžti, kad psichosocialinė pagalba yra glaudžiai susijusi su teisine pagalba, todėl mes įgyvendiname psichosocialinės ir teisinės paramos modelį (PLM) kaip GeSIM modelio dalį.

Modelio teisinės pagalbos aspektas - tai aprašymas, kaip turėtų būti teikiamos teisinės paslaugos PŽA. Čia daug dėmesio skiriama į auką orientuotam požiūriui, kur atsižvelgiama į įvairius nukentėjusiųjų nuo prekybos žmonėmis teisinius poreikius, ir užtikrinama, kad tokios paslaugos būtų teikiamos įvertinant papildomus klausimus, kuriuos turėtų žinoti praktikuojantis teisininkas, teikiantis teisinę konsultaciją ir atstovaujantis nukentėjusiajam nuo prekybos žmonėmis.

Kita PLM modelio dalis yra psichosocialinės paramos aspektas. Psichosocialinis konsultavimas

"tai daugiadisciplininis požiūris, pagal kurį [...] moterims, nukentėjusioms nuo smurto dėl lyties, siūloma įvairi pagalba, įskaitant [...] informaciją apie jų teises ir pagalbą tenkinant kasdienes poreikis. Konsultavimo tikslas - padėti klientėms įvairiose gyvenimo srityse, ne tik su smurtu dėl lyties susijusiais incidentais. [...] Nustatomi jų praktiniai poreikiai, pavyzdžiui, pragyvenimo, būsto ir medicininiai poreikiai, o prireikus jie nukreipiami pas kitus paslaugų teikėjus. Gilesniu lygmeniu konsultavimas apibūdinamas kaip procesas, kurio metu nuo gėdos, baimės ir savęs kaltinimo pereinama prie pasitikėjimo, įgalinimo ir integracijos stiprinimo" (Lilja 2019: 43).

Geriausios praktikos pavyzdžių PLM srityje rasite 2.5 poskyryje.

2.2. EEM apibrėžimas

Ekonominių galių suteikimas - tai "moterų ir vyrų gebėjimas dalyvauti augimo procesuose, prisidėti prie jų ir gauti naudos iš jų taip, kad būtų pripažįstama jų indėlio vertė, gerbiamas jų orumas ir sudaromos sąlygos derėtis dėl teisingesnio augimo naudos paskirstymo". (*Moterų ekonominis įgalinimas*, 2011 m. problemų dokumentas, p. 6). Moterų ekonominės nepriklausomybės koncepcijoje pripažįstama, kad moterys yra ekonominės veiklos dalyvės, kurios prisideda prie ekonominės veiklos ir turėtų turėti galimybę gauti iš jos naudos lygiai su vyrais, o finansinė nepriklausomybė gali atlikti svarbų vaidmenį stiprinant moterų padėtį visuomenėje ir namų

ūkyje. Ekonominė nepriklausomybė reiškia galimybę naudotis visomis ekonominės veiklos teikiamomis galimybėmis ir ištekliais, įskaitant darbą, paslaugas ir pakankamas disponuojamas pajamas. Visa tai padės formuoti ir kontroliuoti savo gyvenimą, tenkinti savo ir savo išlaikytinių poreikius bei sąmoningai rinktis (Pesce et. al., 2017, p. 13).

"Moterų ekonominis įgalinimas yra abipusiai naudingas ir gali būti naudingas ne tik moterims, bet ir visai visuomenei. Tai skatina moterų gebėjimą siekti savo teisių ir gerovės, kartu mažinant namų ūkių skurdą, didinant ekonomikos augimą ir našumą bei efektyvumą." (Golla et. al. 2011: 3)

Ekonominis įgalinimas - tai ekonominio savarankiškumo užtikrinimas, apimantis šias orientacines temas ir rodiklius:

- Įsidarbinimo galimybės;
- Švietimas ir profesinis mokymas (profesinio orientavimo mokymas ir galimybė pradėti verslą, verslo planai, galimybė naudotis ištekliais);
- Galimybė naudotis technologijomis ir (arba) skaitmeniniais įgūdžiais;
- Gerovė ir socialinės išmokos;
- Būstas ir tiesioginės ar netiesioginės finansinės paslaugos.

5 2011 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2002/629/TVR, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32011L0036>; 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/29/ES, kuria nustatomi būtiniausi nusikaltimų aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos standartai ir kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2001/220/TVR, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1421925131614&uri=CELEX:32012L0029>; ir 2013 m. birželio 26 d. Europos

Geriausios praktikos pavyzdžių EEM srityje rasite 2.6 poskyryje.

2.3. Bendros integracijos kliūtys

Visos ES valstybės narės privalo laikytis *ES Kovos su prekyba žmonėmis direktyvos 2011/36/ES*, *Aukų teisių direktyvos 2012/29/ES* ir *Priėmimo sąlygų direktyvos 2013/33/ES* (toliau - direktyvos).⁵ Šiose direktyvose reikalaujama, kad ES valstybės narės imtųsi priemonių kovai su prekybos žmonėmis nusikaltimais ir numatytų tam tikrus būtiniausius standartus, taikomus sprendžiant su prekyba žmonėmis susijusius klausimus.⁶ Nors valstybės narės pasirinko skirtingus metodus direktyvų nuostatoms įgyvendinti, konsorciumo nariams peržiūrėjus jų veiklos šalyse veikiančias sistemas ir paslaugas, buvo nustatyta daug bendrų integracijos kliūčių. Jums, kaip paslaugų teikėjui, svarbu žinoti apie dažniausiai pasitaikančias kliūtis, nes būtent su jomis greičiausiai susidursite siūlydami paramą moterims PŽA. Žinodami apie kliūtis, galėsite sužinoti, kaip jas apeiti ir (arba) įveikti. Apie tai išsamiau aprašyta 2.5 ir 2.6 poskyriuose. Papildomos kliūtys, susijusios su kontekstu arba būdingos konkrečioms paslaugų teikimo sritims, taip pat aprašytos 2.5 ir 2.6 poskyriuose.

Didžiausia kliūtis yra **nacionalinių institucijų nesugebėjimas nustatyti**

Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/33/ES, kuria nustatomi tarptautinės apsaugos prašytojų priėmimo standartai (nauja redakcija) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0033>

6 Žr. trečiąją Komisijos ataskaitą Europos Parlamentui ir Tarybai dėl pažangos, padarytos kovojant su prekyba žmonėmis (2020 m.), kaip reikalaujama pagal Direktyvos 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos 20 straipsnį, kurią galima rasti adresu https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/third_progres_s_report.pdf (paskutinį kartą žiūrėta 2021 11 01).

PŽA. Konsorciumo nariai nurodė, kad tai pasitaiko daugeliu atvejų, nors yra požymių, kuriuos nacionalinė institucija turėtų pripažinti kaip įrodymą, kad asmuo yra PŽA. Jei nepavyksta nustatyti PŽA, sumažėja tikimybė, kad apie THB nusikaltimą bus pranešta arba jis bus ištirtas. Tokiu atveju labai sumažėja tikimybė, kad prekiautojai žmonėmis už nusikaltimą bus patraukti baudžiamojon atsakomybėn, taigi jie liks nenubausti. Jei asmuo nėra oficialiai identifikuojamas kaip PŽA, gali būti, kad jis negalės naudotis jokiais paramos paslaugomis ir jam toliau gresia išnaudojimo ar pakartotinės prekybos žmonėmis pavojus.

Nacionalinių valdžios institucijų patvirtintos sistemos, skirtos PŽA nustatyti, taip pat dažniausiai buvo laikomos nepakankamomis. Daugelyje ES valstybių narių oficialų nustatymą atlieka tik policijos institucijos, todėl iš aukos gali būti pareikalauta pateikti policijai skundą dėl nusikalstamos veikos ir tik tada ji gali gauti informaciją apie galimą paramą prekybos žmonėmis aukoms. Interviu, kurie buvo atlikti rengiant "Mind the Gap" ataskaitas, taip pat parodė, kad esama neatitikimų tarp paslaugų, kurias nacionalinės valdžios institucijos apibūdina kaip prieinamas PŽA, ir paslaugų, kurios iš tikrųjų teikiamos.⁷

Nustačius PŽA, didžiausios integracijos kliūtys, su kuriomis jos susiduria, yra **galimybė gauti paslaugas ir paramą, kurių joms reikia, kad įveiktų savo patirtį.** Kartais paramos trukmė yra ribota arba ji priklauso nuo prekybos žmonėmis aukos turimo leidimo gyventi šalyje tipo. Paslaugos, kurias

aukos įvardijo kaip būtinas tolesniam atsigavimui ir integracijai, apima medicininę priežiūrą, kalbų kursus, nemokamas teises konsultacijas, finansinę paramą ir paramą įsidarbinant, pavyzdžiui, užtikrinant tinkamą vaikų priežiūrą. Bendra informacija apie prekybą žmonėmis ir galimybes naudotis paslaugomis bei parama turėtų būti plačiai paskleista. Labai svarbu, kad ši informacija būtų teikiama prieinamu būdu ir kad būtų teikiamos vertimo žodžiu paslaugos, užtikrinančios, kad moterys, nemokančios vietos kalbos arba turinčios raštingumo problemų galėtų gauti reikiamą paramą.

Viena iš dažniausiai pasitaikančių integracijos kliūčių buvo galimybė moterims **gauti tinkamą būstą.** Visose konsorciumo ES valstybėse narėse buvo pranešta apie sunkumus, susijusius su būsto suteikimu, pradedant netinkamu bendru gyvenamuoju plotu, kai nėra jokios privačios erdvės, ir baigiant susirūpinimą keliančia išnaudojimo ir diskriminacine praktika privačioje nuomos rinkoje. Kad auka galėtų gyventi toliau, saugus ir patikimas apgyvendinimas yra prioritetas. Tai, kad ES valstybės narės nesugeba užtikrinti saugaus ir tinkamo apgyvendinimo standarto, labai trukdo integracijai.

Galiausiai, kaip integracijos kliūtis taip pat buvo nurodyta **galimybė įsidarbinti ir tinkamas elgesys su įsidarbinusiomis.** Dėl išnaudojimo rizikos diskriminuojančiose darbo rinkose arba tais atvejais, kai tos šalies kalba nėra aukos gimtoji kalba arba auka ja nekalba laisvai, aukos patiria nuolatinę izoliaciją ir negali integruotis.

⁷ Pavyzdžiui, Kipre buvo pažymėta, kad prieglobsčio tarnybai padedant EASO (2021 m.), JTVPK ir Kipro pabėgėlių tarybai gerokai pagerėjo pažeidžiamų asmenų nustatymas ir vertinimas. Tačiau pastangos nėra orientuotos į lytį ir dažnai nėra nei nuoseklios, nei sistemingos. Dėl to atvejai

vis dar lieka nenustatyti, o prieglobsčio prašytojų moterų poreikiai netenkinami.

2.4. Bendrieji gerosios praktikos principai teikiant paramą pagal lytį

COALESCE projektu pritaikant kai kuriuos pagrindinius gerosios praktikos principus dirbant su moterimis, nukentėjusiomis nuo prekybos žmonėmis, siekta remtis *ASSIST gerosios praktikos principais, susijusiais su teisinės pagalbos ir integracijos parama trečiųjų šalių pilietėms, nukentėjusioms nuo prekybos žmonėmis seksualinio išnaudojimo tikslais*. Renkant geriausią PŽA integracijos patirtį iš COALESCE konsorciumo (žr. 2.5 ir tolesnius poskyrius), buvo nustatyti keli papildomi principai, kuriuos visi partneriai taiko savo tiesioginiame darbe visose paslaugų teikimo srityse. Kartu su *ASSIST* principais šie bendrieji principai buvo sukurti naudojant gerosios patirties šablonus (žr. 2.4.1 poskyrį apie šiuos bendruosius principus).

Kiti gerosios praktikos principai buvo nustatyti 2021 m. birželio 1 d. tarp projekto partnerių surengtoje konsorciumo apskritojo stalo diskusijoje, siekiant pasikeisti žiniomis ir gerąja patirtimi. Šios diskusijos metu IROKO ir ICI atstovai pasidalijo savo patirtimi ir žiniomis apie kultūrinį tarpininkavimą integracijos paramos tarnybose, ypatingą dėmesį skirdami rasės ir religijos svarbai. Daugiau informacijos žr. 2.4.2 poskyryje.

Toliau išvardyti principai jau gali būti įgyvendinami teikiant paramos paslaugas. Jei taip nėra, COALESCE projektas ragina apsvarstyti galimybę juos įgyvendinti, kad būtų galima teikti su lytimi susijusią ir kultūriškai jautrią integracijos paramą moterims PŽA.

2.4.1. Bendrieji principai, nustatyti ASSIST projekte ir visame konsorciume

- **Į auką orientuotas požiūris (VCA) ir į traumą orientuotas požiūris.** Tai reiškia, kad kvalifikuoti psichologai ir socialiniai darbuotojai atlieka individualių poreikių vertinimą, nukreipia į atitinkamus paramos mechanizmus ir tiesiogiai įtraukia paramos gavėjus į kiekvieną proceso etapą. Šis požiūris buvo oficialiai įtvirtintas pagal ES projektą "**SAFE HOUSES - Parama ir pagalba prieš iš trečiųjų šalių piliečių, nukentėjusių nuo prekybos žmonėmis seksualiniais tikslais, išnaudojimą priimančiose šalyse**" išleistame vadove "**Į aukas orientuotas požiūris, taikomas specialistams, dirbantiems su prekyba žmonėmis**".
- **Feministinės paramos paslaugos,** užtikrinančios lyčių aspektą atitinkančią ir jautrią paramą. Tai apima, pavyzdžiui, būsto, skirto tik moterims, suteikimą, taip pat paslaugų, kurias teikia moterys specialistės, svarbą. Tais atvejais, kai paslaugų negali teikti tik moterys specialistės, moterims visada turi būti suteikta galimybė prašyti moterų specialistų (Yonkova, 2020).
- **Tarpsektorinės integracijos metodas.** Integracinės paramos programose turėtų būti atsižvelgiama į konkrečius atskirų nukentėjusiųjų poreikius, o ne manoma, kad jiems visiems sveikimo kelyje reikia vienodų paslaugų

(Blöcher et al. 2020: 21-42). Svarbu pripažinti "susikertančius veiksnius, pavyzdžiui, amžių, negalią, ligą, piktnaudžiavimą narkotinėmis medžiagomis, benamystę, etninę ar rasinę priklausomybę ir seksualinę orientaciją" (Robin et al. 2021: 9). Tai labai svarbu siekiant išvengti tolesnės viktimizacijos rizikos, kuri gali kilti "dėl aukų kaltinančio požiūrio ir diskriminacijos teikiant pagalbą bei vykdant teisingumą. Tai galima padaryti kovojant su stereotipais ir rengiant pagalbos programas, pagrįstas tikraisiais aukų poreikiais" (ten pat).

- **Informuotas sutikimas.** Svarbu, kad PŽA visada duotų sutikimą dėl paslaugų teikimo. Kad sutikimas būtų gautas, kiekvienas paramos proceso etapas turi būti aiškiai paaiškintas PŽA suprantama kalba ir tik tada jos gali duoti sutikimą dalyvauti (Yonkova et. al., 2020: 30).
- Užtikrinti, kad planuojant ir vykdant visus projektus būtų atsižvelgta į **asmenų, patyrusių traumas, nuomonę ir patirtį. Pavyzdžiui**, rengiant COALESCE "*Mind the Gap*" ataskaitas, visi konsorciumo nariai apklausė PŽA, siekdami išsiaiškinti, kokios teisinės sistemos ir paramos paslaugos yra teikiamos visose konsorciumo atstovaujamosiose šalyse. Siekdamas užtikrinti, kad PŽA būtų išgirstos, konsorciumas paskelbė PŽA įgarsintus tinklaraščio įrašus (daugiau informacijos apie šį projekto aspektą žr. 1.3 poskyryje).

- **Dėmesys motinystei ir vaikams.**

Motinystė ir nėštumas - tai daugiausia su lytimi susijusi situacija, kurią reikia įtraukti į pagalbos klausimus, nes ji labai svarbi atkūrimo procesui. Nepriklausomai nuo to, ar TCN yra nėščia, ar turi vaikų su savimi gyvenamojoje šalyje, ar kai vaikai vis dar gyvena kilmės šalyje, motinystė gali turėti įtakos kiekvienam priimamam sprendimui (Yonkova 2020: 8-9).

- **Reguliarūs darbuotojų mokymai.**

Visiems darbuotojams, teikiantiems PŽA paslaugas, įskaitant medicinos ir teisės specialistus, taip pat tarpininkus ir pedagogus, turėtų būti rengiami reguliarūs mokymai ir seminarai apie su lytimi susijusius klausimus ir požiūrius, taip pat apie bet kokius besikeičiančius įstatymus ar tendencijas migracijos ir prekybos žmonėmis srityje⁹. Mokymai yra svarbi priemonė, padedanti didinti specialistų informuotumą ir supratimą apie PŽA reakcijas ir poreikius po smurto prieš moteris, kaip numatyta *Budapešto veiksmų plane* (Europos Sąjungos Tarybos rezoliucija, 2011 m.). Tokius mokymus savo viduje galėtų rengti specialių žinių turintys darbuotojai arba būtų galima kreiptis į išorės organizacijas, kad jos pasiūlytų platesnį požiūrį. Siekiant sumažinti mokymo išlaidas, galima naudotis internetinėmis priemonėmis (pavyzdžiui, naudojantis tokiomis priemonėmis, kaip **INTAP projektas - Tarpsektorinis požiūris į prekybos žmonėmis**

9 Ataskaitose "*Mind the Gap*" (žr. 2 išnaša) mokymų ir ekspertinių žinių apie THB svarba buvo pabrėžta kaip sritis, kurioje valstybinės agentūros

dažnai neatsilieka nuo naujausių žinių ir kurių reikėtų tobulinti visose ES valstybėse narėse.

(seksualinio išnaudojimo) aukų, ypač moterų ir motinų, iš Nigerijos ir Kinijos integracijos procesą Europoje ¹⁰ vadovai **specialistams** ¹¹ arba kitų tarptautinių projektų rezultatai) Panašios organizacijos galėtų susiburti į grupes ir kolektyviai prašyti tokių išorės mokymų.

- **Jautrumas kalbai.** Oficialiuose projekto planavimo ir ataskaitų teikimo dokumentuose konsorciumas vartoja terminą "prekybos žmonėmis auka" (PŽA), kuris atspindi teisinę tikrovę, kad mūsų naudos gavėjai yra nusikaltimo aukos. Tačiau pripažįstame, kad daugelis PŽA nesitapatina su terminu "auka" ir pageidauja būti vadinamos išgyvenusiais asmenimis arba net vartoja kitą terminologiją. Svarbu atsižvelgti į šiuos pageidavimus bendraujant su paslaugų gavėjomis ir teikiant paslaugas. Taip pat skatiname vartoti terminą "išgyvenęs asmuo", o ne "auka", nes taip informuojama apie stiprybę įveikti patirtus išgyvenimus ir akcentuojamas įgalinimas (Yonkova 2020: 18).
- **Galimybė gauti informaciją** PŽA suprantama forma, susijusi su teise suprasti ir būti suprastam. Prieš pradėdant teikti paramą, svarbu informuoti PŽA apie jų, kaip PŽA, teises. Kadangi daugelio PŽA moterų išsilavinimo ir raštingumo lygis yra žemas, paslaugų teikėjai privalo užtikrinti, kad informacija būtų pateikta taip, jog kiekvienas asmuo ją suprastų. Pavyzdžiui,

įgyvendinant projektą "Bendras konsultavimo metodo pabėgėlėms, nukentėjusioms nuo smurto prieš moteris, " (CCM-GBV), kuriame ¹² dalyvavo konsorciumo partneriai **SOLWODI, ENOMW ir CyRC, buvo naudojamos skrajutės su piktogramomis, kad** neraštingos ir mažiau raštingos moterys būtų informuotos apie savo teises. Vykdamas **ASSIST projektą** ICI ¹³ ir SOLWODI ¹⁴ parengė **informacines skrajutes, skirtas** informuoti PŽA moteris apie jų, kaip PŽA, teises ir galimybę naudotis paramos paslaugomis. Kitą alternatyvų komunikacijos būdą SOLWODI taip pat naudoja vykdydama **projektą "Saugi, sąmoninga, atspari, pajėgi ir išgirsta - migrantų moterų, nukentėjusių nuo smurto dėl lyties, apsauga ir parama" (SARAH),** kurio metu ¹⁵ penkiomis migrantų ir (arba) pabėgėlių kalbomis parengtos **tinklalaidės** apie smurtą dėl lyties, į kurias įtraukti ir moterų balsai. ¹⁶

- **Stebėsenos ir vertinimo (M&E) svarba** - žr. 2.4.2 poskyrį.
- **Kultūrinio tarpininkavimo svarba** - žr. 2.4.3 poskyrį.

2.4.2. M&E svarba

Norint įvertinti, ar jūsų integracijos parama yra naudinga PŽA, svarbu reguliariai stebėti ir vertinti savo strategijas. Stebėseną ir vertinimą (M&E) padės jums tobulinti savo

¹⁰ <https://intap-europe.eu/?lang=de>

¹¹ <https://intap-europe.eu/handbooks/>

¹² <https://www.solwodi.de/seite/492994/eu-project-rec-ccm-gbv.html>

¹³ ASSIST brošiūra - internetinė versija LT.pdf (immigrantcouncil.ie)

¹⁴ <https://www.solwodi.de/seite/492996/eu-project-amif-assist.html>

¹⁵ <https://www.solwodi.de/seite/501646/eu-project-rec-sarah.html>

¹⁶ <https://soundcloud.com/sarahproject> arba <https://open.spotify.com/show/1Z4asFz5p5uHjprjX4KEKc>

strategijas, parodys, kurios priemonės yra veiksmingos siekiant įgalinimo, ir nustatys, ką reikia keisti. Jis taip pat padės jums įvertinti, kaip paskirstyti išteklius, kad būtų pasiektas optimalus poveikis (ILO 2020: 84-85; Aninošanu et al. 2016: 56).

M&E planas turėtų būti parengtas nuo pat paslaugų teikimo pradžios ir taikomas visą veiklos ar projekto įgyvendinimo laikotarpį. Plane turėtų būti nurodytas strategijos tikslas ir kaip bus matuojamas poveikis. Todėl jūsų M&E planas turėtų apimti kokybinių ir kiekybinių duomenų rinkimą iš paslaugų gavėjų ir paslaugų teikėjų. Priemonės galėtų būti šios:

- Statistiniai duomenys apie paramos gavėjų, kuriems suteikta pagalba per metus, skaičių / suteiktų paslaugų tipą / pagalbos rūšį;
- Rodikliai, kuriais vertinamas paramos gavėjų procesas įvairiose srityse ir įvairiuose paramos teikimo etapuose;
- Atvejo vadybininkų rengiamos aprašomosios pažangos ataskaitos.

Gali būti naudinga parengti rodiklių rinkinį projekto ar veiklos poveikiui įvertinti. Vienai sričiai ar programai tinkami rodikliai gali netikti kitur. Nėra universalus rodiklių rinkinio, kuris tiktų kiekvienam projektui, kiekvienam sektoriui ir kiekvienam kontekstui. M&E tikslais projektas turėtų matuoti tik tai, ką jis pagrįstai pakeis (Golla et al., 2011: 6).

Planuojant M&E strategijas, kuriomis siekiama įvertinti seksualiai išnaudojamų moterų integracijos poveikį, labai svarbu užtikrinti, kad būtų atsižvelgiama į lyčių aspektą, t. y.

lyčių aspektas turi būti įtrauktas į vertinimo grupės pareigas. Šiuo tikslu TMO parengė **Lyčių aspekto nagrinėjimo vertinimo gaires**.¹⁷ Ši poveikio priemonė gali padėti jums įvertinti jautrumą lyčių aspektui ir lyčių perspektyvą jūsų teikiamose PŽA integracijos paslaugose.

Įgyvendinant projektą SARAH, **konsultavimo poveikio smurto dėl lyties aukoms**¹⁸ įvertinimui buvo parengtas konsultavimo **su migruojančiomis moterimis poreikių ir poveikio vertinimo priemonių rinkinys (angl. Toolkit for enhancing counselling for victims of gender-based violence - Empowering counsellors and beneficiaries to assess the needs and the impact of counselling with women in migration) (sutrumpintai - poveikio priemonė)** (Lietonen ir Lilja 2021: 5-28). Ši poveikio priemonė gali padėti įvertinti, kiek iš tikrųjų sėkmingas yra konsultavimas dėl PŽA.

2.4.3. Tarpininkavimo apskritojo stalo rezultatai: Kultūrinio tarpininkavimo svarba

2021 m. birželio 1 d. prie apskritojo stalo įvyko žinių mainai. Dalijantis patirtimi šioje diskusijoje buvo pabrėžta kultūrinio tarpininkavimo svarba integruojant paramos PŽA paslaugas. Kultūrinį tarpininkavimą galima apibūdinti kaip procesą, kurio metu apmokytas kultūrinis tarpininkas užtikrina tinkamą bendravimą ir dialogą tarp dviejų šalių, kurios kitu atveju patirtų bendravimo sunkumų dėl skirtingos kultūrinės kilmės, arba tiesiog dirba kartu su abiem šalimis, siekdamas palengvinti supratimą be jokių konfliktų. Dažnai toks kultūriškai tinkamas bendravimas apima metodų ir požiūrių pritaikymą, taip pat tinkamų

17 <https://www.iom.int/sites/g/files/tmzbdl486/files/about-iom/evaluation/iom-gender-and-evaluation-guidance-2018.pdf>

18 <https://heuni.fi/-/sarah-impact-toolkit>

išteklių, pavyzdžiui, kultūrinių tarpininkų, kurie nėra tik vertėjai žodžiu, nustatymą, siekiant užtikrinti, kad asmenys ne tik praneštų apie savo poreikius, bet ir kad tie poreikiai būtų vienodai suprasti (Ruiz et al. 2019: 48).

Kultūrinis tarpininkas veikia kaip bendravimo tiltas, kuris iššifruoja kalbos, elgesio ir požiūrio kultūrinį turinį bei kontekstą leidžiantį abiem pusėms - paslaugų teikėjui ir paslaugų vartotojui - veiksmingai bendrauti ir suprasti vienas kitą. Esant asimetriškiems paslaugų teikėjų ir paslaugų gavėjų santykiams, kultūrinio tarpininko vaidmuo yra labai svarbus siekiant užtikrinti, kad silpnesnis partneris - paslaugų gavėjas - būtų tinkamai aptarnaujamas paslaugų teikimo procese. Siekdamas tinkamai atlikti tokį dekodavimą, apmokytas kultūrinis tarpininkas turi išlaikyti aukštą profesionalumo lygį ir laikytis griežto elgesio kodekso, kad užtikrintų sklandų šalių bendravimą ir išvengtų konfliktų. Profesionalus požiūris, neutralumas, kultūrinis jautrumas ir sąmoningumas, taip pat tikslumas, griežto konfidencialumo išlaikymas, pagarba ir asmeninių bei profesinių ribų laikymasis - tai tik keletas esminių elementų, kurie yra būtini kompetentingam kultūriniam tarpininkui. Todėl niekada negalima pervertinti šio vaidmens svarbos ir subtilios pusiausvyros.

Kultūrinis tarpininkavimas leidžia išgirsti moterų balsą (Rokovica ir Lanovitz 2021: 7), todėl labai svarbu, kad jis būtų atliekamas profesionaliai. Dirbant su moterimis PŽA, kurios yra migrantės, svarbu pripažinti, kad jų, kaip ir visų kitų asmenų, kultūrinė kilmė turi įtakos ne tik jų mąstymui ir požiūriui, bet ir nuostatoms bei elgesiui. Tam tikromis aplinkybėmis, ypač medicininėmis, paslaugų vartotojos gali atsisakyti, kad joms

padėtų paslaugų teikėjas vyras. Tokioje situacijoje pirmenybė turi būti teikiama moters poreikiams, o kultūrinio tarpininko pareiga nėra įtikinti ją sutikti su tuo, kas jai būtų naujas traumos šaltinis. Kultūrinio tarpininko pareiga tokiomis aplinkybėmis būtų paaiškinti paslaugų teikėjui kultūrinį kontekstą ir atsisakymo motyvus, kad moters PŽA prašymai ir poreikiai nebūtų ignoruojami. Tokiame kontekste labai svarbu priimti kultūriškai jautrų ir tinkamą bendravimą, kuriame būtų atsižvelgiama į šias aplinkybes. Svarbu pažymėti, kad kultūriniai tarpininkai kartais gali veikti kaip vertėjai žodžiu, kai kalba yra didesnė kliūtis, tačiau vertėjai žodžiu negali daryti to paties, nes jie nėra kultūriniai tarpininkai. Iš to, kas išdėstyta pirmiau, akivaizdu, kad kultūriniai tarpininkai galėtų būti esminis raktas į tinkamą paslaugų teikimą. Todėl ne mažiau svarbu, kad jie taip pat būtų apmokyti nepiktnaudžiauti savo padėtimi, kuri yra tas komunikacijos tiltas tarp paslaugų teikėjo ir paslaugų vartotojo.

Apskritojo stalo diskusijų metu ypatingas dėmesys taip pat buvo skiriamas rasės ir religijos/dvasingumo sankirtai. Tai buvo aptarta atsižvelgiant į tai, kaip kultūriniai tarpininkai gali palengvinti šį susikirtimą, ypač dirbant su PŽA iš tokių kultūrinių kontekstų kaip, pavyzdžiui, Nigerijos, nes tai dažnai yra esminis tokių moterų holistinės integracijos proceso elementas. Taip pat buvo pabrėžta:

- trūksta pripažinimo ir supratimo apie religijas, kurios nėra europocentrinės, pavyzdžiui, Šango, Mamiwater ir Orisha religijas Nigerijoje, kurios yra atskira Afrikos tradicinės religijos tikėjimo sistema¹⁹Vakaruose vis dar

19 Afrikos tradicinė religija (ATR) - tai bendras terminas, apibūdinantis afrikiečių religinę tradiciją iki krikščionybės ir islamo atsiradimo (Omotoye,

2011). Dauguma Afrikos žemyno autochtonų religijų pasižymi tikėjimo sistemų ir religinių praktikų panašumais. Šie tikėjimo ir praktikos

nepakankamai tyrinėjama. Buvo pažymėta, kad informavimas apie šias ne europocentrines religijas užtikrina, kad paslaugų teikėjai geriau suprastų kontekstą, kuriame atsидuria tam tikrų kultūrų PŽA.

- klaidingas šių neeurocentrinų religijų supratimas ir išskraipymas bei dažnas Europos paslaugų teikėjų atsisakymas pripažinti jų psichologinį poveikį jomis tikinčioms moterims.
- religijos ir (arba) dvasingumo svarba šioms moterims, nes taip užtikrinama, kad moterų religiniai įsitikinimai niekada nebus paneigti ir kad bus suprasti šių įsitikinimų kodai. Atsisakymas pripažinti moterų religinius įsitikinimus prilygsta traumai, kurią sukėlė šių įsitikinimų naudojimas siekiant jas išnaudoti, neigimui.
- Pripažįstama, kad kai kurių kultūrų PŽA kartais būna labai sudėtingos situacijos, kurioms iššifruoti reikia laiko, kantrybės ir patirties. Paslaugų teikėjams labai sunku susidoroti su tokiomis sudėtingomis situacijomis, jei jie neturi kompetentingo kultūrinio tarpininko, kuris padėtų iššifruoti tokių situacijų kultūrinį turinį ir kontekstą.
- vakarietiški konsultavimo kodai dažnai negali patenkinti sudėtingų šių moterų problemų, nes jie nesupranta, kaip šių kultūrų moterys susidoroja su stresu ir traumomis. Tai apima muzikos ir šokių reikšmę

panašumai dažnai vadinami Afrikos tradicine religija (ATR). Kadangi afrikiečių kultūra ir religija dažnai persipina, daugelis teigia, kad ATR yra panašesnė į pasaulėžiūrą, o ne į konkrečią religiją. Nors afrikiečiai tiki į vieną geranorišką Dievą, kuris yra žmonijos ir visatos kūrėjas, daugumoje tradicijų vis dar labai svarbus įvairių tarpininkų,

įveikiant stresą ir traumą. Iš tiesų vakarietiškas konsultavimas gali duoti visiškai priešingą atsaką tokiam naudojimui. Taip yra todėl, kad vakarietiški konsultavimo kodai šių moterų muzikos ir šokio naudojimą stresui ir traumoms įveikti dažnai vertina kaip didelio psichikos sveikatos sutrikimo požymį, o ne kaip atsaką į juos. Tai gali lemti kraštutinį požiūrį, kuriuo siekiama "išgydyti" moteris nuo tų pačių priemonių, kurios jų kultūriniam kontekste yra skirtos psichikos sveikatos problemoms palengvinti.

Nuo pat įkūrimo **IROKO** teikė ir tebesiūlo etnoklinines ir tarpkultūrinės psichologinės pagalbos paslaugas, pripažindama kultūrinius skirtumus, kurie daro didžiulę įtaką moterų požiūriui į pagalbą, taigi ir jos veiksmingumui. Pavyzdžiui, moterų tradiciniai ir dažnai stiprūs religiniai įsitikinimai visada buvo priimami, gerbiami ir palaikomi. IROKO turi savo psichologą, kuris taip pat bendradarbiauja su Frantzo Fanono centru - vietos partneriu, besispecializuojančiu psichologinės pagalbos migrantėms srityje. IROKO ir toliau teikia kultūrinį tarpininkavimą kaip standartinę paslaugą kartu su kitomis paslaugomis moterims, kurioms teikia pagalbą. Taip siekiama užtikrinti veiksmingą prieigą ir kultūrinį požiūrį, leidžiantį užmegzti pasitikėjimu grįstus santykius su jų paslaugomis besinaudojančiomis moterimis.

Todėl, vykdydami paramos moterims PŽA programas, turėtumėte apsvarstyti galimybę dirbti su

pavyzdžiui, dievybių, protėvių, taip pat ritualų, vaistų ir kitų dvasinių būtybių vaidmuo. Šios būtybės laikomos aukštojo Dievo malonės išraiškomis, jos semiasi gyvybės ir galios iš Dievo, ypač siekdamos užtikrinti teisingumą ir moralę (Blöcher et al., 2020: 5).

apmokytais kultūriniais tarpininkais. Apskritai svarbu, kad jūsų organizacija pasitelktų apmokytą kultūrinį tarpininką. Bent jau turėtumėte užtikrinti, kad jūsų darbuotojai ir (arba) kolegos išmoktų atitinkamų įgūdžių, kaip nurodyta **INTAP projekte**, kuriame **SOLWODI** buvo projekto partneris. Projekte buvo išskirti šie įgūdžiai, reikalingi dirbant su moterimis PŽA:

- **(Tarp)kultūrinė kompetencija / sąmoningumas / jautrumas;**
- **(Tarp)religinė kompetencija;**
- **Bendravimo įgūdžiai;**
- **Socialinės ir emocinės kompetencijos.**

Apie šias kompetencijas galima paskaityti **vadove specialistams "Prekybos žmonėmis seksualinio išnaudojimo tikslais nukentėjusių Nigerijos moterų integracija"**. Geroji patirtis apima tarpreliginį bendradarbiavimą ir dialogą, kultūros pamokas ir kt. (Blöcher et al. 2020: 18-20; 36-41). Šios išvados gali tapti geru atspirties tašku nustatant (tarp)religinę kompetenciją kasdieniame darbe su PŽA.

2.5. Psichosocialinis ir teisinis modelis

Kaip aprašyta 2.1 poskyryje, PLM sudaro du komponentai: Teisiniai ir psichosocialiniai principai bei geroji praktika. PLM sujungia šias skirtingas profesionalių paslaugų sritis į vieną modelį, tačiau toliau pateikiami konkretūs su šiomis paslaugų teikimo sritimis susiję principai ir geroji patirtis. Šio modelio psichosocialinės paramos aspektas yra susijęs su paslaugų, tokių kaip individualus ir grupinis konsultavimas, teikimu. Modelio teisinės paramos aspektas - tai aprašymas, kaip teikiamos teisinės paslaugos PŽA. Toliau 2.5.1 ir 2.5.2 poskyriuose kiekvienas iš šių komponentų aprašytas išsamiau.

2.5.1. Teisinės pagalbos modelis

Teisinės pagalbos modelis - tai geriausios teisinių paslaugų teikimo PŽA praktikos apžvalga. Praktikuojantys teisininkai turi profesinių pareigų ir įsipareigojimų visiems savo klientams. Konsultuodami ir atstovaudami PŽA, jie turi žinoti apie galimus papildomus klientų poreikius ir laikytis į auką orientuoto požiūrio. Šiame modelyje išdėstyti principai ir praktika siekia užtikrinti, kad tokio požiūrio būtų laikomasi.

Šis modelis yra holistinis ir taikytinas ne tik sprendžiant klausimus, susijusius su PŽA patirtimi prekybos žmonėmis srityje. Išgyvenusiam prekybą žmonėmis asmeniui dėl jo pažeidžiamumo, atsirandančio po patirto išnaudojimo, gali prireikti papildomos paramos ir dėmesio. Toliau pateikiama konkreti geroji praktika, susijusi su PŽA identifikavimu ir kompensacijos gavimu. Pripažįstama, kad šie dalykai dažnai yra esminiai, kad PŽA galėtų gauti tinkamą paramą. Jei jūsų veiklos šalyje šios sistemos ir praktika nėra įdiegtos, teisinė pagalba gali palengvinti galimybę ginti teisę į minimalius standartus, kuriuos garantuoja direktyvos.

Teikiant teisinę pagalbą reikėtų atsižvelgti į šį modelį. Kad būtų galima pašalinti geriausios teisinės pagalbos teikimo PŽA praktikos spragas, turėtų būti registruojamos kliūtys, trukdančios laikytis nustatytų standartų. Toliau išdėstyti principai grindžiami ICI patirtimi teikiant teisines paslaugas TCN ir bendradarbiaujant su kitomis ekspertų

organizacijomis daugelyje tarptautinių projektų.²⁰

Atkreipkite dėmesį, kad terminas "klientas" šiame skyriuje reiškia moterį PŽA, kuriai teikiate teisinę paslaugą.

Pagrindiniai teisinės pagalbos prekybos žmonėmis aukoms ir (arba) nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis asmenims principai

Pagrindiniai principai, kuriais vadovaujama teikiant teisinę pagalbą PŽA, yra šie:

- ankstyva galimybė gauti nemokamą specializuotą teisinę konsultaciją ir nuolatinis jos prieinamumas;
- į auką orientuotas požiūris;
- su lytimi susijęs požiūris.

Norint įgyvendinti gerąją praktiką, labai svarbu, kad **prieš, per ir po to, kai** auka praneša apie prekybą žmonėmis, būtų **teikiamos konfidencialios ir nemokamos teisinės paslaugos**, ir tai neturėtų būti siejama su pranešimu valdžios institucijoms. Tai leidžia atkurti asmeninį asmens veiksnumą ir užtikrina, kad visi asmens sprendimai būtų priimami remiantis informuotu sutikimu.

Kaip pažymėta 2.4 poskyryje pateiktuose bendruosiuose gerosios praktikos principuose, užtikrinant, kad būtų taikomas **su lytimi susijęs, į traumą orientuotas požiūris**, lengviau atskleisti svarbią informaciją, kad

teisinės konsultacijos ir atstovavimas būtų tikslūs ir geriausiai atitiktų klientų poreikius. PŽA turėtų bent jau turėti galimybę prašyti, kad į susitikimus atvyktų moteris teisininkė, ir prašyti, kad juose dalyvautų paramos darbuotojas. Pradėdamas bet kokį susitikimą, patarėjas teisės klausimais turėtų paaiškinti, kad PŽA, kaip klientas, gali daryti dažnas pertraukas arba, jei pageidauja, susitikimas gali vykti per kelis kartus, atskirais susitikimais. Taip siekiama, kad procesas būtų kuo palankesnis klientei ir kuo mažiau pakartotinai ją traumuočiau. Be to, taip skatinamas atstovavimas, nes klientė atsiduria proceso centre ir gali kontroliuoti susitikimo eigą, kiek tai praktiškai įmanoma.²¹

Buvo nustatyta, kad labai svarbu pripažinti **šėimos ir motinystės svarbą nuo** prekybos žmonėmis nukentėjusioms moterims, nes klausimai, susiję su vaikų priežiūra ir galimybė **susijungti su šeima**, gali nulemti kliento pasirinktą veiksmų kryptį. Tai ypač aktualu tais atvejais, kai vaikai vis dar gyvena kilmės šalyje, o dar labiau - kai prekeiviai žmonėmis grasina moters šeimai. Svarbu užtikrinti, kad klientė nuo pat pradžių būtų tinkamai konsultuojama dėl galimybės susijungti su šeima ir kitais su tuo susijusiais klausimais, kad galėtų priimti sprendimus, geriausiai atitinkančius jos pačios ir jos šėimos narių interesus (Yonkova et al.: 2020, p. 26).

Kai su kliente gyvena jos vaikai, svarbu nepamiršti, kad visi klausimai, kurie turi įtakos vaikams, turės įtakos ir

20 Žr. "Prekyba moterimis ir mergaitėmis" | Immigrant Council of Ireland, kur rasite informacijos apie daugelį tarptautinių projektų, skirtų prekybai moterimis ir mergaitėmis, kuriems ICI vadovavo ir kuriuose dalyvavo.

21 Rekomendacijų dėl saugių ir etišių apklausos metodų rasite Jungtinių Tautų Narkotikų ir nusikalstamumo biuro internetinio kovos su prekyba žmonėmis priemonių rinkinio 6.12 skyriuje <https://www.unodc.org/documents/human->

[trafficking/Toolkit-files/08-58296_tool_6-12.pdf](https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/Toolkit-files/08-58296_tool_6-12.pdf)). ASS/ST principus (5 išnašoje pirmiau) dėl holistinių teisinių konsultacijų svarbos, taip pat žr. veiksmų planą *RE-JUST*, prie kurio bendradarbiavo SOLWODI, parengtą siekiant pateikti idėjų ir pavyzdžių, kaip kurti į aukas orientuotas ir į traumą orientuotas baudžiamosios teisės sistemas. <http://re-just.prorefugiu.eu/action-plan-for-developing-victim-centred-and-trauma-informed-criminal-justice-systems/>

klientei. Nors užtikrinimas, kad vaikai turėtų galimybę gauti tinkamą priežiūrą ir išsilavinimą, priklauso platesnei psichosocialinei sričiai (žr. 2.5.2 poskyrį); teisinių konsultacijų gali prireikti, kai vaikai tokios priežiūros negauna. Bendraujant su klientėmis, turinčiomis vaikų, svarbu leisti motinoms į susitikimus pasiimti vaikus (tinkamai atsižvelgiant į vaikų amžių ir į tai, ar jiems tikslinga klausytis jautrios ar nerimą keliančios informacijos) arba užtikrinti, kad būtų organizuota vaikų priežiūra ir klientei būtų lengviau atvykti į susitikimą.

Aiškus ir tiesus advokato ir kliento bendravimas yra būtinas norint sėkmingai teikti teises konsultacijas ir užtikrinti gerus advokato ir kliento santykius. Siekiant užtikrinti aiškų bendravimą, prireikus turėtų būti užtikrintas vertimas žodžiu ir raštu, ir tai turėtų būti suprantama kaip būtinos išlaidos teikiant teises konsultacijas (žr. bendruosius principus 2.4.1 poskyryje).²² Kultūrinis tarpininkavimas gali būti papildoma priemonė, padedanti gauti geresnius ir aiškesnius kliento nurodymus, kaip paaiškinta 2.4.2 poskyryje.

Teisininkai turi žinoti apie **riziką**, kylančią ten, kur yra labai mažos tautinės bendruomenės, tiek dėl konfidencialumo, tiek dėl privatumo, tiek dėl pavojaus asmeniniam saugumui. Prieš susitikimus klientai ir vertėjai žodžiu turėtų būti sutinkami atskirose laukiamosiose salėse, o klientai turėtų būti informuojami, kad jei jų netenkina vertimo žodžiu paslaugos, jie gali nutraukti susitikimą ir paprašyti kito vertėjo.

Vertėjai žodžiu arba įmonės, kuriose jie dirba, turi būti sudarę konfidencialumo sutartis, turėti vertimo žodžiu patirties teisiniais klausimais ir suvokti, kad per susitikimus gali būti aptariama nerimą kelianti medžiaga. Taip pat ir teisės

konsultantai turi žinoti apie pakaitinio arba antrinio traumavimo riziką ir turi būti sukurtos sistemos, kurios prireikus padėtų teisės konsultantams šiais klausimais (Blackwell: 2020).

Nors tarnyba gali būti pripažinta tam tikrų sričių, susijusių su PŽA konsultavimu, specialiste, pripažįstama, kad tais atvejais, kai reikia specialių įgūdžių ar žinių, nepriklausančių teisininko kompetencijai, tokios žinios turėtų būti prieinamos. Tokiais atvejais advokatas, visada veikdamas gavęs informuotos klientės sutikimą, turėtų konsultuotis dėl savo klientės su tinkamais specialistais arba perduoti tokius klausimus kitoms teisinėms tarnyboms.²³

Kaip minėta pirmiau, yra bendrų kliūčių, trukdančių siekti geriausios praktikos teikiant PŽA paslaugas. Identifikavimo arba netinkamo PŽA identifikavimo klausimas, kuris išsamiai aptartas bendrųjų kliūčių skyriuje, akivaizdžiai trukdo naudotis juridinėmis teisėmis. Toliau pateikiama keletas konsorciumo narių sukurtų priemonių, galinčių padėti nustatyti PŽA tapatybę.

Konkretni geriausia teisinė praktika

Ankstyva teisinė intervencija

Pagal gerąją praktiką įtariamam PŽA asmeniui suteikiama išankstinė teisinė konsultacija, kad jis galėtų priimti pagrįstą sprendimą, paremtą ekspertų teisine konsultacija. Tokios konsultacijos turėtų būti teikiamos dar prieš įtariamai aukai pateikiant bet kokį pranešimą nacionalinėms institucijoms. Pirmojo susitikimo su teisiniu patarėju metu suteikiama informacija ir patarimai apie teises galimybes, susijusias su teisėmis ir papildoma pagalba, apie tai, kokių

²² Žr. RE-JUST veiksmų plano 3 skyrių (žr. 21 išnašą).

²³ Žr. RE-JUST veiksmų plano 2 skyrių dėl tarpdisciplininio bendradarbiavimo ir siuntimų.

veiksmų galima imtis, kad būtų pasiektas norimas rezultatas, taikant teisės aktais nustatytą, administracinę ar diskrecinę procedūrą, ir kokia gali būti su tuo susijusi rizika.

Teisių gynimas! Ankstyvosios teisinės intervencijos prekybos žmonėmis aukoms projektas,²⁴ kuriame dalyvavo ICI ir KSPSC, nustatė geriausią praktiką, kaip užtikrinti prekybos žmonėmis aukų apsaugą pasitelkiant ankstyvąją teisinę intervenciją (ELI). Pagrindiniai tame projekte nustatyti principai apėmė gerų santykių tarp organizacijų partnerių ir teisinių konsultantų svarbą, pabrėžiant, kad reikia glaudžių ryšių tarp organizacijų, teikiančių teisinę ir psichosocialinę pagalbą. Projekte taip pat pažymėta, kad ELI gali būti labai svarbi užtikrinant kliento įrodymus, kurie gali būti naudojami tiek jo prašymams paremti, tiek padėti geriau atlikti baudžiamąjį tyrimą.

Išsami informacija apie požiūrį į bylas pateikiama dokumente **"Teisių gynimas! Ankstyvoji teisinė intervencija prekybos žmonėmis aukoms - gerosios praktikos principai"**, su kuriuo galima susipažinti kaip su aiškiu vartotojo vadovu teisininkams, dirbantiems su **prekybos žmonėmis aukomis**.

Identifikavimas

Ankstyvas asmenų, nukentėjusių nuo prekybos žmonėmis, nustatymas yra labai svarbus, kad būtų galima skubiai suteikti pagalbą, paramą ir apsaugą prekybos žmonėmis aukai, o policijos

ir prokuratūros institucijos galėtų geriau ištirti ir nubausti prekybotojus žmonėmis. Kovos su prekyba žmonėmis direktyvoje ES valstybės narės įpareigojamos užtikrinti, kad asmeniui būtų suteikta pagalba ir parama, kai tik kompetentingos institucijos turi pagrįstų priežasčių manyti, kad jis gali būti prekybos žmonėmis auka.²⁵ Konsorciumo nariai kaip geriausią praktiką nurodė **identifikavimo sistemas, kurios nesiremia oficialiais PŽA pranešimais nacionalinėms institucijoms apie nusikaltimus**, ypač sistemas, kuriose dalyvauja pilietinės visuomenės organizacijos; tokios sistemos ES ir nacionalinėms PŽA taikomos Italijoje ir Latvijoje.²⁶ Šiose sistemose laikomasi į auką orientuoto požiūrio: tos, kurios nenori bendradarbiauti su policija ir dalyvauti oficialiame baudžiamojo skundo procese, gali būti identifikuojamos per nevyriausybinių organizacijų ir gauti socialines paslaugas nedalyvaujant baudžiamajame procese. Jei vėliau jos persigalvoja, bet kuriuo metu galima pranešti policijai. Latvijos nacionaliniai teisės aktai, kuriuose nustatyta ši procedūra, išsamiai aprašyti internete.²⁷ Numatant kelis tapatybės nustatymo būdus užtikrinama, kad iš aukos nebūtų reikalaujama bendradarbiauti su tyrimu siekiant gauti paramos paslaugas.

"Mind the Gap" ataskaitos rodo, kad TCN moterys PŽA dažnai yra prieglobsčio prašytojos. PŽA gali pateikti tarptautinės apsaugos prašymus, prieš tai nesulaukusios paramos paslaugų ar teisinių

24 Informaciją apie projektą rasite čia <https://www.immigrantcouncil.ie/campaign/ending-human-trafficking/early-legal-intervention> 25 11 straipsnis 2011 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja bei aukų apsaugos ir pakeičianti Tarybos pamatinį sprendimą 2002/629/TVR, O J L 101, 15. 4.2011, p. 1 26 ("Prekybos žmonėmis aukų socialinės reabilitacijos paslaugų gavimo tvarkos ir asmens pripažinimo nukentėjusiuoju nuo prekybos žmonėmis kriterijų nuostatai")

<https://likumi.lv/ta/en/en/id/308253>), kur nustatyta tvarka, pagal kurią asmeniui, pripažintam nukentėjusiuoju nuo prekybos žmonėmis, už valstybės biudžeto lėšas teikiamos socialinės reabilitacijos paslaugos, ir asmens pripažinimo nukentėjusiuoju nuo prekybos žmonėmis kriterijai.

27 Žr. nacionalinę Latvijos interneto svetainę apie prekybą žmonėmis [Cilvēktirdzniecība, cilveku tirdzniecība, HESTIA \(cilvektirdznieciba.lv\)](http://cilvektirdznieciba.cilveku.tirdznieciba,HESTIA(cilvektirdznieciba.lv)).

konsultacijų, susijusių su jų patiriama THB patirtimi. Projekto **TRACKS – Specialiųjų poreikių turinčių prieglobsčio prašytojų identifikavimas** parengė ²⁸**priemonių rinkinį**, ²⁹kuriuo siekiama patarti specialistams, tiesiogiai bendraujantiems su prieglobsčio prašytojais, kaip aptikti PŽA prieglobsčio suteikimo procese; kaip reaguoti kilus tokiems įtarimams; taip pat pateikti pasiūlymų teisėjams, nesusipažinusiems su THB sąvoka ir praktinėmis pasekmėmis bei specialiaisiais PŽA poreikiais.

Trafficked International Protection Beneficiaries' Special Needs (TRIPS) projektas, ³⁰kurio partnerė yra **ICI**, tęsia TRACKS projektą, kurio tikslas – geriau nustatyti ilgalaikius PŽA, kuriems suteikta tarptautinė apsauga, poreikius. Šio proceso metu projekto partneriai parengė **priemonių rinkinį**³¹, kuris padės integracijai ir kitiems specialistams, įskaitant teisinius patarėjus, susiduriantiems su PŽA, kurioms suteikta tarptautinė apsauga, geriau atpažinti jų nuolatinius specialiuosius poreikius, kylančius dėl THB patirties. Jame pateikiamos gairės ir kontroliniai sąrašai, kuriais galima remtis bendraujant su PŽA ir pabrėžiamas individualus požiūris. Toliau pateiktoje versijoje pateikiamos

28 TRACKS Trafficked Asylum seekers' Special needs Identification of Trafficked Asylum seekers' Special needs | Together Against Trafficking in Human Beings (europa.eu), HOME/2014/AMIF/AG/ASYL/7849, buvo dvejų metų trukmės projektas, kurį įgyvendino projekto koordinatorius Forum réfugiés-Cosi ir jo Europos partneriai Britų Raudonasis Kryžius (BRC), Bažnyčių komisija migrantams Europoje (CCME), Ispanijos pabėgėlių komisija (CEAR), Airijos imigrantų taryba, Italijos Raudonasis Kryžius (ItRC) ir Lygybės, paramos, kovos su rasizmu akcija (KISA), kartu su Šveicarijos pabėgėlių taryba (OSAR), Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biuru Europoje, Prancūzijos pabėgėlių ir asmenų be pilietybės apsaugos biuru (OFPRA), Amicale du Nid Rhône, Jungtinės Karalystės migracijos tyrimų institutu ir Prekybos žmonėmis fondu buvo asocijuoti šio projekto, kuriame daugiausia dėmesio buvo skiriama specialiems moterų PŽA poreikiams prieglobsčio suteikimo procese nustatyti, partneriai.

konkrečios nuorodos į Airijos kontekstą, tačiau rekomendacijos gali būti pritaikytos bet kokiam nacionaliniam kontekstui. Bendradarbiaudami su THB patyrusiais klientais, galite apsvarstyti galimybę naudotis šiuo priemonių rinkiniu, kad suprastumėte, jog specialūs poreikiai gali atsirasti praėjus daug laiko po to, kai asmuo buvo pripažintas PŽA arba kai jam buvo suteikta tarptautinė apsauga.

Galimybė gauti kompensaciją

PŽA patiria šurkščius žmogaus teisių pažeidimus. Dėl prieš jas įvykdytų nusikaltimų jos gali patirti ne tik sunkių fizinių ir psichologinių traumų, bet ir ekonominių nuostolių. Kovos su prekyba žmonėmis direktyvoje reikalaujama, kad valstybės narės užtikrintų, jog prekybos žmonėmis aukos galėtų pasinaudoti esamomis kompensavimo sistemomis, skirtomis smurtinių tyčinių nusikaltimų aukoms. Galimybė gauti kompensaciją gali atlikti svarbų vaidmenį atkuriant nukentėjusiųjų nuo prekybos žmonėmis padėtį, o geriausią patirtį šioje srityje nurodo **centras MARTA** - Latvijoje galima gauti dviejų rūšių kompensaciją: iš valstybės ir iš nusikaltėlio.

29 TRACKS specialių poreikių mokymo priemonių rinkinys "Identification of Trafficked Asylum Seekers' Special Needs Training Toolkit"; Keegan, Edward, <https://www.immigrantcouncil.ie/sites/default/files/2018-02/Immigrant%20Council%20of%20Ireland%20TRACKS%20Trafficking%20and%20Asylum%20Toolkit.pdf>

30 Daugiau informacijos apie šį projektą rasite <https://www.forumrefugies.org/s-informer/publications/articles-d-actualites/en-europe/642-projet-europeen-trips-mieux-accompagner-les-victimes-de-traite-beneficiaires-de-protection-internationale-dans-leur-processus-d-integration> ir anglų kalba <https://www.immigrantcouncil.ie/campaign/ending-human-trafficking/trips>.

31 Tai yra bendrasis ICI informacijos apie šį projektą puslapis, o nuorodą į priemonių rinkinį rasite čia: <https://www.immigrantcouncil.ie/campaign/ending-human-trafficking/trips>.

Informacijos apie valstybės kompensacijas galima rasti Teisinės pagalbos administracijos interneto svetainėje.³² Dėl valstybės kompensacijos galima asmeniškai ir nemokamai kreiptis į Teisinės pagalbos administraciją, kuri administruoja šią sistemą. Nukentėjusioji turi teisę prašyti valstybės kompensacijos net ir tais atvejais, kai nusikalstamą veiką padaręs asmuo nenustatytas arba nepatrauktas baudžiamojon atsakomybėn pagal Latvijos baudžiamąjį įstatymą. Valstybės kompensaciją galima gauti ir tada, kai teismo procesas nėra baigtas.

MARTA centras teikia teisinę pagalbą, kad būtų gauti visi reikalingi dokumentai, ir padeda pateikti prašymus dėl kompensacijos. Jei nukentėjusioji mano, kad valstybės kompensacija nevisiškai atlygina fizinę, ekonominę ir psichologinę žalą, baudžiamąjį procesą metu galima pateikti ieškinį dėl papildomos kompensacijos nusikaltėliui. Ši kompensacijos dalis išmokama tik pasibaigus baudžiamajam procesui. Centras MARTA klientų vardu sėkmingai gynė interesus, kad nusikaltimų aukoms gauta kompensacija nebūtų laikoma pajamomis apskaičiuojant teisę į socialinę pašalpą.³³

Centras MARTA dirbo prie projekto FAIRCOM,³⁴ kuriuo buvo siekiama sukurti ir skatinti veiksmingą ir efektyvų teisingo ir tinkamo žalos atlyginimo ES seksualinių nusikaltimų

aukoms modelį. Jis parengė **kompensacijų vadovą**.³⁵ Šis vadovas buvo pateiktas policijai ir (arba) paramos aukoms paslaugų teikėjams, kad jie galėtų informuoti PŽA apie jų teises joms suprantama kalba. Užtenka oficialaus dokumento, patvirtinančio aukos statusą.

Pastaba dėl bylinėjimosi

Teismo procesas gali užsitęsti ir sukelti daug streso bet kuriai ginčo šaliai, tačiau, atsižvelgiant į PŽA pažeidžiamumą, tai gali būti dar sunkesnis procesas. Jei dėl bylos reikia pradėti oficialų teismo procesą (pvz., siekiant panaikinti ar pareikalauti valstybės institucijos sprendimo), klientė turi būti išsamiai informuota apie tokio veiksmo pasekmes. Turi būti aiškiai nurodyta bet kokia rizika klientei, susijusi su teismo proceso inicijavimu. Nors tai tipiškas visų praktikuojančių teisininkų reikalavimas, jį visada verta pakartoti. Klientė turi suprasti bet kokį jos vardu inicijuojamą ieškinį ir joks ieškinys neturėtų būti inicijuojamas be jos aiškių nurodymų.

Nors klientė gali pasinaudoti teisine galimybe užginčyti jos atžvilgiu priimtą sprendimą, jei ji nenori to daryti, ji niekada neturi būti spaudžiama tai daryti. Klientės interesai geriausiai užtikrinami tik tada, kai ji noriai dalyvauja procese.

Kai pradedamas bylinėjimasis, ypač svarbu, kad klientė būtų patenkinta visais pasitelktais išorės konsultantais. Be to, jei reikalingi ekspertai,

32 <https://jpa.gov.lv/state-compensation-eng> ir lankstinukas https://jpa.gov.lv/uploads/filedir/buklets_eng_140819.pdf.

33 Lankstinuką latvių kalba apie valstybės kompensaciją rasite čia https://jpa.gov.lv/uploads/filedir/kompensacija%20Ocietusajiem_1.pdf. Kita informacinė medžiaga apie valstybės kompensaciją <https://jpa.gov.lv/informative-materials-eng>.

34 Sąžiningos ir veiksmingos kompensacijos seksualinio smurto aukoms trumpai "FAIRCOM". -

JUST-AG-2018/JUST-JACC-AG-2018 Žr. projekto svetainę

<https://sexualviolencejustice.eu/faircom-project> 35 Žr. čia:

<https://marta.lv/files/research/FAIRCOM%20HANDBOOK%20Latvian.pdf>. Šis dokumentas taip pat pateikiamas olandų, ispanų, italų ir graikų kalbomis FAIRCOM svetainėje Informacija apie kompensacijas - FAIRCOM ir RE-TREAT projektai (sexualviolencejustice.eu).

pavyzdžiui, medicinos ir teisės ekspertai, taip pat svarbu, kad jie suprastų klientės pažeidžiamumą ir tinkamai jautriai su ja bendrautų.³⁶

Kreiptis į kitus specialistus, įskaitant kitų sričių teisininkus, galima tik gavus aiškų klientės sutikimą. Svarbu, kad būtų atsižvelgta į lyčių jautrumą, ir, jei klientė pageidauja, perduoti reikalus tik teisinėms konsultantėms moterims (jei jos yra) ir panašiai perduoti reikalus ekspertėms, turinčioms patirties taikant su trauma susijusį požiūrį (pvz., medicinos ir teisės ekspertėms, vertėjoms žodžiu ir t. t.). **TRACKS priemonių rinkinys** gali palengvinti atitinkamų suinteresuotųjų šalių, teikiančių paramą prekybos žmonėms aukoms prieglobsčio procese, bendradarbiavimą, užtikrinant, kad visos suinteresuotosios šalys turėtų ekspertinių žinių apie THB ir specialius PŽA poreikius. Nors jis parengtas darbui Airijos kontekste, jį galima pritaikyti naudojimui ir jūsų nacionaliniame kontekste.

Teisinės paramos modelio kontrolinis sąrašas

- taikyti saugius ir etiškus, orientuotus į auką apklausos metodus.
- užtikrinkite, kad klientė suprastų teisinių konsultacijų ir atstovavimo tikslą ir ribas.
- pateikite klientei laišką, kuriame aprašomos paslaugos ir sąlygos.
- suteikite informacijos apie kompensacijos prieinamumą ir galimybę ją gauti.

- nustatykite klientei tolesnius veiksmus ir bylos planą.
- įrašykite susitikimo detales pagal profesinius standartus ir pareigas.
- užtikrinkite, kad klientė būtų išsamiai informuota apie bet kokio veiksmo riziką.
- nuolat teikite klientei atnaujintus duomenis.
- prireikus kreipkitės į išorės konsultantus ir, jei klientė pageidauja, ieškokite moterų konsultantų ir ekspertų.

³⁶ RE-JUST veiksmų plano 2 skyriuje galima rasti rekomendacijų dėl geriausios praktikos, susijusios su siuntimais.

2.5.2. Geriausia psichosocialinė praktika

PŽA dažnai patiria kaltės, gėdos ar pykčio jausmus sau ar kitiems, nes pastarieji nepadėjo ar nesugebėjo išgelbėti jų iš šios situacijos. Todėl joms svarbu išmokti vėl pasitikėti kitais žmonėmis, užmegzti sveikus santykius ir parengti individualiai pritaikytą integracijos planą. Kad šis procesas būtų lengvesnis, moterims reikia suteikti galimybę gauti psichosocialinę paramą netaikant aukštų būtinųjų reikalavimų (ILO 2020: 53; Yonkova 2020: 21-25; Aninošanu et al. 2016: 54-55). Naudodamosi šia parama, jos išmoksta įveikti minėtus jausmus ir turi saugią vietą, kurioje gali susidurti su savo traumuojančiais išgyvenimais, kad galėtų susigrąžinti savo gyvenimo kontrolę.

Todėl parama turėtų būti teikiama kompleksiskai. Mūsų konsorciumo partneris **centras MARTA** siūlo holistinę paramą savo **valstybės finansuojamose socialinės reabilitacijos paslaugose**, kurios yra prieinamos visiems asmenims, pripažintiems PŽA, neatsižvelgiant į asmens amžių ar lytį. Socialinės reabilitacijos tikslas - užkirsti kelią prekybos žmonėmis sukeltoms neigiamoms socialinėms pasekmėms arba jas sumažinti. Reabilitaciją teikia nevyriausybinės organizacijos, turinčios patirties dirbant su šia tiksline grupe (viena iš jų - centras MARTA), ir ji apima socialinių paslaugų rinkinį, pvz:

- socialinės reabilitacijos kursas (individualios socialinio darbuotojo, psichologo, mediko konsultacijos, individualios konsultacijos teisiniais klausimais) iki 180 dienų;
- penkios socialinių paslaugų teikėjo konsultacijos vaikų, nukentėjusių nuo prekybos

žmonėmis, šeimos nariams;

- profesionali psichosocialinė pagalba (individualios socialinio darbuotojo ir psichologo konsultacijos; individualios konsultacijos teisiniais klausimais) ir kitos paslaugos, pavyzdžiui, vertimo, teisinių dokumentų rengimo ir teisinio atstovavimo teisme paslaugos, jei auka dalyvauja baudžiamojoje byloje kaip nukentėjusysis arba liudytojas;
- profesiniai mokymai, laisvalaikio užsiėmimai, integracijos veikla;
- penkios individualios socialinių paslaugų teikėjo konsultacijos po socialinės reabilitacijos kurso baigimo tams aukoms, kurios negauna profesionalios psichosocialinės pagalbos dėl dalyvavimo baudžiamojoje byloje kaip nukentėjusioji arba liudytoja;
- organizuoti aukos arba asmens, kuris gali būti pripažintas auka (toliau - potenciali auka), ir aukos arba potencialios aukos lydimų vaikų grąžinimą (įskaitant lydėjimą);
- pirmojo būtinumo daiktai ir maistas, pastogė.

Geroji valstybės finansuojamų paslaugų praktika yra ta, kad jos nepriklauso nuo projektų ir gali būti teikiamos nuolat, be pertraukų, todėl yra visada prieinamos. MARTA centras deda daug pastangų propaguojant ir plėtojant programą. Procedūros, pagal kurias prekybos žmonėmis aukos gauna valstybės finansuojamas socialinės reabilitacijos paslaugas,

nustatytos Ministru kabineto reglamente Nr. 344.³⁷

Šiame poskyryje siekiama pristatyti geriausios praktikos metodus ir būdus, susijusius su psichosocialiniu konsultavimu. Jame taip pat siekiama išdėstyti praktiką, kuri galėtų padėti įveikti kliūtis, trukdančias moterims PŽA gauti joms reikalingas psichosocialines paslaugas.

Psichosocialinė parama gali būti teikiama individualių konsultacijų metu arba grupinių konsultacijų forma - tai geriausia projekto konsorciumo nustatyta praktika. Jie gali būti organizuojami įvairiais formatais, pvz:

- **Informacijos kavinės.** Informacinės kavinės buvo naudojamos **CCM-GBV projekte, kuriame** dalyvavo trys projekto naudos gavėjai (**SOLWODI, ENOMW ir CyRC**), kaip įgalinimo sesijos, kuriose moterys galėjo papasakoti apie patirtą smurtą, kalbėti apie moterų teises savo gimtojoje šalyje ir šalyje, į kurią atvyko, susipažinti su skirtingų kultūrų moterimis ir pan.³⁸ Buvo naudojami įvairūs metodai, padedantys suartėti grupei, pavyzdžiui, COPE kortelių naudojimas, piešimas ir kt. Galima naudoti tokius metodus, kaip informacinės kavinės, siekiant informuoti moteris apie jų psichosocialines teises, informuoti jas apie vaikų auklėjimo metodus ir pan.
- **Stabilizavimo grupės.** Šį metodą, pavyzdžiui, teikia **SOLWODI pagalbos centras Augsburgėje**. Stabilizacijos grupė - tai pasiūlymas traumą patyrusioms moterims. Viena vertus, siekiama moterims

paaikinti "traumos" temą ir taip geriau klasifikuoti simptomus. Kita vertus, siekiama supažindinti moteris su psichologinio stabilizavimo metodais ir technikomis. Svarbu, kad moterys galėtų savarankiškai naudoti šiuos kūno suvokimo, streso mažinimo ir sąmoningumo pratimus. Tai stiprina jų pasitikėjimą savimi ir saviveiksmingumą. Pasiūlymas taip pat skirtas moterims, kurios šiuo metu neturi leidimo gyventi Vokietijoje. Šioms moterims labai sunku gauti medicininę pagalbą, psichologinę ar psichoterapinę pagalbą. Stabilizacijos grupės tikslas - lydėti moteris jų kelyje į apsisprendimą, suteikiant žinių apie psichologinę stabilizaciją. Kiekvieno susitikimo pradžioje ir pabaigoje moterų klausama, kaip joms sekėsi. Palyginus, dauguma moterų teigia, kad susitikimo pabaigoje jos jautėsi geriau. **Panašiai CyRC siūlo traumos terapiją grupinių konsultacijų metu.**

Apgyvendinimas

Apgyvendinimo pagalba yra būtina, pirma, siekiant užtikrinti, kad aukos galėtų ištrūkti iš išnaudojimo situacijos, ir, antra, siekiant pradėti atsigauti ir apmąstyti situaciją saugioje ir sveikti padedančioje aplinkoje (Yonkova 2020: 10). Jums svarbu pasidomėti, kokios apgyvendinimo formos jūsų šalyje yra prieinamos tokioms moterims, kurios dažnai traktuojamos kaip prieglobsčio prašytojos. Daugumoje ES valstybių narių yra dvi pagrindinės prieglobsčio prašytojų apgyvendinimo formos: naujai atvykusių asmenų priėmimo centrai ir bent viena kita kolektyvinio

³⁷ <https://likumi.lv/ta/en/en/id/308253>

³⁸ Informacinių kavių metodą ir jose naudojamas priemonės galima rasti projekto

vadove apie prieglobsčio prašytojų ir pabėgėlių moterų, nukentėjusių nuo smurto dėl lyties, konsultavimą (EN versija, p. 75-81).

apgyvendinimo forma kaip tolesnė prieglauda. Visoje ES priėmimo centrai ir kolektyvinio apgyvendinimo įstaigos dažnai sulaukdavo kritikos dėl to, kad, pavyzdžiui, dėl per didelio perpildymo jie neužtikrina saugumo ir neatitinka sveikatos reikalavimų. Kai kurie oficialūs pažeidžiamoms prieglobsčio prašytojams skirti apgyvendinimo centrai (kaip, pvz., PŽA) taip pat yra, tačiau juose dažnai trūksta vietos (Blöcher et al. 2020: 26). **PŽA moterų turėtų būti apgyvendinamos specialiai pažeidžiamoms moterims skirtose patalpose.** Pagalbos centrai ir NVO paprastai susiduria su daugybe kliūčių, trukdančių sudaryti sąlygas PŽA visapusiškai naudotis tokiais paslaugomis, kaip finansavimo trūkumas, laisvų vietų moterims (ir jų vaikams) trūkumas, pirmenybės teikimas PŽA, bendradarbiaujančioms tiriant nusikalstamas veikas, apgyvendinimui, palyginti su aukomis, kurios nedalyvauja tyrimuose (Yonkova 2020: 10-11).

- Jūsų nevyriausybinių organizacijų gali turėti nuosavą **apsaugotą būstą**, kuriame galima apgyvendinti PŽA. **MARTA centras** yra vienintelė NVO Latvijoje, teikianti pagalbą PŽA ir turinti anoniminių apsaugotų butų. Šiuo metu MARTA centras turi du anoniminius butus, kurių adresai žinomi tik socialiniams darbuotojams, dirbantiems su aukomis. Butuose įrengtas apsaugos mygtukas, kuriuo išskviečiami apsaugos darbuotojai. PŽA negali kviesti savo draugų ir pažįstamų; adresus turi likti paslapyje, kad būtų užtikrintas visų apgyvendintų PŽA saugumas. Saugomi butai aprūpinami visais reikalingais daiktais. Pagal individualius poreikius galima įsigyti daugiau daiktų ir baldų. Jei neturite savo būsto PŽA, turėtumėte apsvarstyti

galimybę **nukreipti ir užmegzti ryšius su konkrečios lyties asmenų apsaugoto būsto paslaugų teikėjais.**

- **Paramos iš** prieglaudų išvykstančioms moterims teikimas. Mūsų projekto partnerio **Caritas** paskirti darbuotojai reguliariai lankosi prieglaudose ir teikia paramą ten apgyvendintoms moterims (**vidinė pereinamojo laikotarpio parama**). Dalis prieglaudoje teikiamos paramos apima gyvenimo įgūdžių ugdymą, organizavimą ir pagalbą moterims gaunant dokumentus, taip pat kitas administracines pagalbos paslaugas, siekiant sklandaus ir sąmoningo perėjimo į savarankišką gyvenimą. Tai apima įvairią pagalbą - nuo informacijos apie tai, kaip įsigyti maisto produktų, iki informacijos apie tai, kaip įspėti valdžios institucijas apie nelaimę, tam tikrus pagrindinius namų ūkio administravimo dalykus, kuriais siekiama įveikti bet kokius kultūrinius skirtumus. Caritas intervencija prieglaudoje taip pat palengvina galimybę dalyvauti veikloje už prieglaudos ribų, pavyzdžiui, grupinės terapijos užsiėmimuose, dailės, jogos pamokose, pamaldose bažnyčioje ir kitoje laisvalaikio veikloje vietos bendruomenėje, dar prieš išeinant iš prieglaudos (**pagalba išorės klientams**). Tokio pobūdžio vidinė arba ambulatorinė parama pereinamojo laikotarpio metu yra geroji praktika, kurią galėtumėte apsvarstyti savo organizacijoje. Galbūt net norėsite žengti toliau ir įsteigti pereinamojo laikotarpio namus. Galėtumėte eiti dar toliau ir apsvarstyti galimybę įsteigti **pereinamojo laikotarpio namus** moterims PŽA, pereinančioms iš

apsaugoto būsto į privatų būstą. Tai taip pat pasiteisino kaip geroji praktika **įgyvendinant projektą "Gyvenimas už prieglaudos ribų" (LIBES) - ilgalaikę paramą prekybos žmonėms aukoms, išgyvenusioms prekybą žmonėms, pereinančioms iš gyvenimo prieglaudoje į savarankišką gyvenimą.**³⁹Leidinys **"Gyvenimas savarankiškai" - spausdinama informacinė knyga su praktiniais patarimais žmonėms, išeinantiems iš prieglaudos,** kurį⁴⁰mūsų konsorciumo partneris **SOLWODI** naudojo įgyvendindamas LIBES projektą, taip pat gali būti tinkama priemonė, kurią galite pritaikyti savo nacionaliniam kontekstui ir perduoti klientams, pereinantiems iš (jūsų) apsaugoto būsto į privatų būstą. Taip pat galite sukurti bandomąjį pereinamąjį būstą ir perskaityti **atvejo tyrimą "Pereinamasis būstas asmenims, nukentėjusiems nuo prekybos žmonėms".**⁴¹

Medicininė pagalba

Seksualiniam išnaudojimui naudojamiems asmenims dažnai išsivysto sunkios ligos ir jie patiria ūmių medicininių poreikių, nes tai yra tiesioginis rezultatas to, kad jų kūnai tam tikrą laikotarpį buvo seksualiai išnaudojami. Šioje srityje reikia taikyti aiškiai lyčiai būdingą požiūrį, orientuotą į atsigavimą po fizinės traumos ir būklių, susijusių su seksualiniu išnaudojimu, įskaitant lytiškai plintančių ligų, pakartotinių abortų pasekmių, dubens infekcijų, nevaisingumo, gerklės infekcijų ir kitų

specifinių būklių gydymą. Ginekologinis ištyrimas ir gydymas turi būti vienas iš prioritetų teikiant ankstyvąją pagalbą nukentėjusioms nuo prekybos žmonėms migrantėms ir turi būti atliekamas atsižvelgiant į traumą ir kultūrą. Tačiau trečiųjų šalių pilietės PŽA dažnai neturi galimybės naudotis tokiais paslaugomis, nes neturi leidimo gyventi šalyje, dėl kalbos barjero tarp projekto darbuotojų ir nukentėjusių moterų, ir stigmos, susijusios su specifinėmis moterų medicininėmis problemomis (Yonkova 2020: 13-14; Sander 2020: 23-24). Siekiant įveikti šias kliūtis, konsorciumas pateikia keletą gerosios patirties pavyzdžių, kuriuos galėtumėte įgyvendinti savo organizacijoje / pagalbos centre:

- **Susitarimai su vietos ligonine.** Keletą metų **IROKO** buvo sudariusi susitarimą su vietos ligonine, kad ji kiekvieną mėnesį reguliariai lankys moteris migrantės (ypač prekybos žmonėms aukas ir nėščias moteris), nereikalaujama jokių asmens tapatybės dokumentų ar įrašų. Trys gydytojai specialistai siūlė savo paslaugas, o ligoninė, kurioje jie praktikuoja, pasiūlė naudotis savo patalpomis. IROKO suteikė galimybę gydytojų ar paslaugų gavėjų prašymu naudotis kultūrinių tarpininkų paslaugomis (žr. 2.4.2 poskyrį) ir reguliariai palaikė ryšį su asmenimis, kurie lankėsi pas gydytojus, kad galėtų juos stebėti ir padėti jiems užbaigti gydymo kursą.
- **Lytinis švietimas, kurį** teikia konsultacinės nevyriausybinės organizacijos arba specializuotos nevyriausybinės

39

40 <https://libes.org/wp-content/uploads/2020/01/Living-on-your-own-NEW.pdf>

41

<https://libes.org/wp-content/uploads/2021/08/LIBES-Transition-housing-case-study.pdf>

organizacijos, užsiimančios lytinės ir reprodukcinės sveikatos teisėmis, turi teigiamą poveikį PŽA moterų integracijai. **INTAP projekto**, kuriame **SOLWODI** buvo projekto naudotoja, rezultatai rodo, kad lytinis švietimas padeda PŽA pažinti savo kūną, išmokyti nuspręsti, ar ir kada jos nori pastoti ir t. t., taigi gali siekti savo planuotų integracijos tikslų (Blöcher et al. 2020: 35). Taip pat galite apsvarstyti galimybę surengti mokymus šia tema (daugiau informacijos žr. toliau esančiame skyriuje apie kitą paramą integracijai).

- **PŽA informavimas apie pandemijas ar kitas ekstremalias sveikatos apsaugos situacijas.** Atsižvelgiant į COVID-19 pandemiją, taip pat paaiškėjo, kad svarbu PŽA informuoti apie naujus COVID-19 reglamentus ir higienos taisykles. **PŽA aprūpinimas apsaugos priemonėmis ir vidinių higienos koncepcijų kūrimas** taip pat pasirodė esąs lemiamas **SOLWODI projekte**⁴² **COVID-19** (Wells 2021: 12; 16; 24-25). Vykstant COVID-19 pandemijai (ar būsimoms pandemijoms) galima apsvarstyti galimybę įgyvendinti tokią gerąją praktiką. Italijoje **IROKO** savo paramos gavėjams taip pat teikė informaciją apie vykdomą COVID-19 vakcinacijos programą, kad jie turėtų vienodas galimybes pasinaudoti šia prevencijos programa.

Psichologinė parama

Būtinybę ne tik fiziškai, bet ir psichiškai atsigauti lemia sudėtingas prievartos, išdavystės, dominavimo ir kontrolės poveikis, kurį patiria PŽA. Daugeliui PŽA būdingi keli kompleksinio traumavimo simptomai: pakartotinis traumuojančių įvykių išgyvenimas per nevalingus vaizdinius ar prisiminimus, košmarai, dėmesio koncentracijos sutrikimai ar emocijų reguliavimo sunkumai. Nors psichologinė pagalba yra viena iš pagrindinių paslaugų, kurias ES valstybės narės turėtų teikti PŽA, kaip nurodyta ES kovos su prekyba žmonėmis direktyvos 11 straipsnio 7 dalyje, dažnai tai nėra įprasta. Šis trūkumas daugiausia susijęs su prieglobsčio statusu ir leidimo gyventi neturėjimu. Be to, kad trūksta prieinamos traumos terapijos, specialistams dažnai trūksta žinių, reikalingų su prekyba žmonėmis sekso tikslais susijusiai traumai įveikti, arba traumos pedagogikos įgūdžių. Tradicinė terapijos samprata kelia dar vieną iššūkį PŽA ieškoti psichologinės pagalbos, nes kilmės šalies kultūroje vyrauja kitoks požiūris į sveikatą ir ypač psichikos ligas, dėl to PŽA nepriima psichologinės pagalbos ir slopina problemas (Yonkova 2020: 12; Blöcher et al. 2020: 32; Sander 2020: 24). Todėl svarbu įgyvendinti psichologinės paramos programas, kad būtų sudarytos sąlygos PŽA integracijai. Toliau pateikiame mūsų nustatytą geriausią praktiką:

- Įrodyta, kad **traumos terapija ir traumos pedagogika yra** naudingos PŽA atsigavimo po trauminės patirties procese. Kaip nustatyta **INTAP projekte** (Blöcher et al. 2020: 33), tai galima pasiekti pasitelkiant traumos terapeutus, socialinius darbuotojus, turinčius traumos pedagogikos įgūdžių (pvz., **traumos išlaisvinimo pratimai**),

42
<https://www.solwodi.de/seite/494947/council-of-europe-covid-19-project.html>

ir bendravimą su draugais kaip pagalbą atsigavimui. **Traumos terapija** padeda atkurti moterų pasitikėjimą savimi ir įgūdžius, padedančius susigrąžinti savo gyvenimo kontrolę. Šis požiūris buvo formalizuotas **vadove: "Į auką orientuotas požiūris, taikomas su prekyba žmonėmis dirbantiems pareigūnams"** (žr. 2.4 poskyrį), ir **didaktinėje priemonėje "Į auką orientuotas požiūris su atvejų tyrimais", skirtoje su prekyba žmonėmis dirbantiems pareigūnams**,⁴³ parengtoje pagal **CyRC** įgyvendinamą projektą **SAFE HOUSES**.

- Galite pabandyti pasiūlyti **traumos terapiją**, kurią siūlo **Kipro pabėgėlių taryba**, nes terapija padeda atkurti žmonių pasitikėjimą savimi ir įgūdžius, kad jie vėl galėtų kontroliuoti savo gyvenimą. Taip pat dirbdami su PŽA galėtumėte pasinaudoti jų parengtu **vadovu: "Į auką orientuotas požiūris, kurį taiko pirminės grandies specialistai, dirbantys su prekyba žmonėmis"**, (daugiau informacijos žr. aukščiau esančiame skyriuje apie geriausios praktikos metodus).
- Jei jūsų organizacija / pagalbos centras nesiūlo vidinės terapijos, turėtumėte pabandyti **nukreipti PŽA pas psichologus / psichiatrus**. Tačiau yra tik keli laisvi terapeutai, ilgas laukimo laikas ir sunkumai, susiję su terapija gimtąja kalba. Apskritai terapijai beveik neskiriamas finansavimas (Yonkova et al. 2020: 16). Todėl, jei nesiūlote vidinės terapijos, patartina sukurti **psichologinės pagalbos tinklą**, į kurį galėtumėte

nukreipti PŽA. Pavyzdžiui, **projekto SOLWODI konsultavimo centras Bad Kissingene** lydi klientus į Würzburge esantį "Wildwasser e.V.",⁴⁴ kuriame dirba traumų terapeutas. **SOLWODI specializuotas konsultavimo centras Augsburgėje sujungia** klientus su Hilfsnetzwerk für besonders schutzbedürftige Flüchtlinge (Pagalbos tinklas ypač pažeidžiamiems pabėgėliams - HiFF) (⁴⁵Caritas) ir siūlo jiems psichikos stabilizavimo grupę specializuoto konsultavimo centro patalpose. Abu specializuoti konsultavimo centrai remia krizinėse situacijose atsidūrusias klientes, **iš aukų** apmokėdami kelių valandų stabilizavimo terapiją su terapeutais, nes tokios paslaugos nėra patvirtintos ligonių kasų (Wells et al. 2021: 25).

Motinos ir vaiko integracija

Motinstė ir nėštumas - tai daugiausia su lytimi susijusi situacija, kurią reikia įtraukti į pagalbos teikimo aspektus dėl jos svarbos atkūrimo procesui ir didelio masto. Dažniausiai (besilaukiančioms) motinoms reikia psichosocialinės pagalbos, įgyjant motinstės įgūdžių, materialinės pagalbos, psichologinės pagalbos, ieškant vaikų priežiūros galimybių (Yonkova 2020: 8-9). Vaikai gali tapti tiltu į integraciją, nes motinos paprastai ieško pagalbos augindamos vaikus. Taigi konsultavimas ir (arba) darbas su motinomis turi didžiulę įtaką motinų integracijai, kuri, konsorciumo nuomone, gali būti vykdoma **teikiant individualias konsultacijas, grupines konsultacijas (atskirtos motinos ir vaikai) arba motinos ir vaikų lydimas**

43 <https://www.cyrefugeecouncil.org/safehouses-didactic-tool/>

44 <https://wildwasserwuerzburg.beranet.info/>

45 <https://www.caritas-augsburg.de/hilfeberatung/migrationsundfluechtlingsberatung/hiff-projekt/hiff-projekt>

veiklas. Taigi **INTAP projekte** nustatyta ši geroji praktika kaip **motinų ir vaikų integracijos paramos paslaugos**:

- **"Tarpkultūrinis tėvų darbas** padeda paaiškinti vaikų priežiūros metodus ES priimančiose šalyse [...] [PŽA] gimtąja kalba ir palengvina jų integracijos procesą."
- **"Motinos ir vaiko integracija ir kalbų pamokos** leidžia [...] [PŽA], pavyzdžiui, puoselėti savo gyvenamosios šalies kalbos įgūdžius, kol jų vaikai yra prižiūrimi" (Blöcher et al. 2020: 35).

Šias idėjas galite apsvarstyti kaip impulsą savo pagalbos centre / organizacijoje **kurti motinos ir vaiko psichosocialinės pagalbos programas**.

Kitos integracijos paramos paslaugos

Greta kategorijų, kurios *ASSIST* projekte įvardytos kaip psichosocialinės integracijos sritys, yra ir kitų integracijos paramos paslaugų, kurias konsorciumas pristatė kaip geriausią praktiką ir kurias galite įtraukti į savo darbą su moterimis PŽA.

PŽA mokymai

PŽA mokymo sesijos taip pat yra metodas, kurį galite įtraukti į savo lyčių integracijos programą, skirtą PŽA. Per mokymus PŽA geriau susipažįsta su integracijos procesu ir konkrečiomis kasdienėmis temomis (pvz., bendravimas su gydytojais). **IROKO** taikė šią gerąją praktiką rengdama **medicininius mokymus, kurių** metu PŽA moterys buvo informuojamos apie dažniausiai pasitaikančių sveikatos

problemų prevenciją ir apie tai, kaip naudotis vietinėmis sveikatos priežiūros paslaugomis, įskaitant vyriausybinių vėžio prevencijos programą, ir kaip naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis neturint asmens tapatybės ar leidimo gyventi šalyje dokumentų. Tai atliko mūsų konsorciumo narys IROKO. Visoms moterims buvo išdalytos mažos kortelės, kurias jos turėjo laikyti pinigineje, su informacija apie paslaugas, kuriomis jos gali naudotis. Šie užsiėmimai vyko su nedidelėmis grupėmis moterų, kurios kalba ne italų kalba, o kita bendra kalba, ir juos vedė praktikuojantis gydytojas, kuris taip pat kalba ta kalba, kartu su kultūriniu tarpininku. Sesijas daugiausia italų kalba vedė apmokyti medicinos ekspertai ir slaugytojos iš organizacijos "Gydytojai be sienų", tačiau visa rašytinė medžiaga buvo pateikta abiem kalbomis, o bet kokius klausimus ar paaiškinimus buvo galima paaiškinti atitinkama kalba. Užsiėmimai buvo neformalūs, ir, atsižvelgiant į tai, kad seksualinės sveikatos tema kartais būna gėdinga ar tabu, mums pavyko sukurti teigiamą ir atvirą atmosferą tarp dalyvių. Organizacija "Gydytojai be sienų" parengė rašytinę medžiagą apie bendrą sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą, taip pat apie šeimos planavimą⁴⁶ ir kitas motinos sveikatos sritis.

LIBES projekte SOLWODI mokė TCN moteris PŽA jų **perėjimo iš apsaugoto būsto į privatų būstą laikotarpiu**. Mokymų temos buvo šios: viešasis administravimas; būsto paieška; būsto ir namų ūkio valdymas; finansai; ekonominė įtrauktis; socialinio bendravimo įgūdžiai; su šeima susijusių klausimų sprendimas ir savęs priežiūra. Mokymo programą **"Savarankiško gyvenimo įgūdžių mokymai nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis asmenims"**

46 http://www.associazionelIROKO.org/wp-content/uploads/2021/09/Topic-Family-planning.docx_compressed.pdf

⁴⁷galima atsisiųsti iš projekto interneto svetainės, o jūs galite ją pritaikyti savo šalies kontekstui. Pavyzdžiui, galite galvoti apie **individualius arba grupinius mokymus**. COVID-19 pandemijos metu *LIBES* projekte individualūs mokymai pasirodė esanti naudinga alternatyva, taip pat papildė dar labiau individualizuotą mokymo programą. Rengiant mokymo medžiagą taip pat buvo atsižvelgta į neraštingumą, kad būtų galima mokytį ir mažiau raštingas / neraštingas PŽA (De Cnodder et al. 2021: 7-8).

Deportavimo ir grąžinimo pagal Dublino reglamentą geroji patirtis

Susiduriant su trečiųjų šalių pilietėmis, visada išlieka deportacijos į kilmės šalį arba "Dublino grąžinimo" rizika. "Projekto naudos gavėjas **SOLWODI** siūlo moterims ir (arba) motinoms konsultacijas dėl grąžinimo. **SOLWODI** konsultacijos dėl deportacijos, pvz., teikiamos dviejų tipų klientams: 1) moterims, norinčioms grįžti namo, arba 2) moterims, kurios yra priverstos grįžti atgal į pirmąją atvykimo šalį pagal Dublino III reglamentą (ES reglamentas 604/2013).⁴⁸ Taigi **konsultacijos dėl grąžinimo pagal lytį** neturėtų "spausti" aktyviai grįžti. Tokių konsultacijų siūlymas yra tai, ko nemėgsta daryti kovos su prekyba žmonėmis ir feministinės organizacijos. Vis dėlto, svarbu žinoti, kaip ir kaip jautriai elgtis su PŽA moterimis, kurios turi grįžti atgal į Dublino šalį ar kilmės šalį, kad grįžusios jos galėtų gauti lyčiai pritaikytą paramą.⁴⁹ Čia pateikiama geroji patirtis, kuria galėtumėte remtis:

- **Savo grąžinimo projekto sukūrimas. SOLWODI** siūlo su lytimi susijusią grąžinimo paramą per **savo grąžinimo projektą**. Tokiu būdu nuo smurto nukentėjusioms moterims, pavyzdžiui, PŽA, teikiama parama kuriant tinklus ir teikiant finansinę paramą.⁵⁰
- **Nukreipkite į savo šalies grįžimo programas, kuriose atsižvelgiama į lyčių lygybę.**
- **kreipkitės į ES feministinių NVO partnerius dėl Dublino grįžtančių asmenų.** Vykdamas **projektą SISA –Nuo prekybos žmonėmis seksualiniais tikslais nukentėjusių asmenų iš Vakarų Afrikos, identifikavimo ir integracijos stiprinimas**, kurio partnerė yra **SOLWODI**, kuriamas **tarptautinis Dublino grįžtančiųjų pagalbos tinklas (T-DAN)**. Ši NVO paramos sistema sukuria platformą, kurioje apmokytas asmenys iš grįžtančios į Dubliną šalies virtualiai lydi išgyvenusius asmenis per aktyvią Dublino perkėlimo patirtį, proceso metu realiuoju laiku telefonu ir trumposiomis žinutėmis teikia psichosocialinę paramą, skatina bendradarbiauti su valdžios institucijomis per deportacijos procesą ir mažina neigiamą poveikį.
- **Pagalba klientams, grįžtantiems pagal Dublino reglamentą.** Savo konsultavimo sesijose galite naudoti ir

47 <https://libes.org/results/>

48 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32013R0604>

49 Mes, kaip konsorciumas, sutinkame su vadovo autorių teiginiu, kad: "Deja, dėl dabartinės politinės padėties vis dar vyksta prekybos žmonėmis aukų grąžinimas į Dubliną [...], todėl manome, kad šis vadovas yra būtinas. Nepaisant to, laikomės aiškios pozicijos prieš priverstinį Dublino grąžinimą į Italiją apskritai (dėl prastų grąžinamų

asmenų priėmimo sąlygų [...]) ir ypač prieš priverstinį prekybos žmonėmis aukų grąžinimą (dėl plačiai paplitusių prekybos žmonėmis tinklų [...], kuriuose grąžinami asmenys dažnai yra žinomi [...]. " (Eyselein et al. 2021: 8).

50 <https://www.solwodi.de/seite/353222/r%C3%BCckkehrberatung.html> (nuoroda pateikiama tik vokiečių kalba, o projekto lankstinukas yra ir kitomis kalbomis)

pritaikyti **SISA Dublino reglamento konsultavimo vadovą prieš grįžimą Vokietijos ir Italijos kontekste.**⁵¹ Vadovas padeda specialistams prvesti PŽA per perkėlimo procesą ir iš anksto sujungti juos su asmeniu paskirties šalyje, kuris gali juos priimti, kai perkėlimo institucijos baigs kirsti sieną.

Mentorystė

Ne mažiau svarbi geriausia psichosocialinio lygmens praktika gali būti siūloma kuriant **mentorystės programą**. Mentorystę galima apibrėžti kaip:

"Struktūrizuoti, nesmerkiantys ir abipusiai naudingi santykiai, kuriuose labiau patyręs asmuo (mentorius) savanoriškai skiria laiko mažiau patyrusiam asmeniui (ugdytiniui) paremti ir padrašinti" (Lamonaca ir del Savio 2021: 9).

ASSIST ir **LIBES** projektuose buvo įgyvendinami mentorystės projektai, kurių metu klientams padeda **buvę ir (arba) ilgalaikiai klientai, vadinamieji išgyvenusieji (ASSIST), ir (arba) vietos savanoriai, vadinamieji bičiuliai (LIBES)**. Išgyvenusių asmenų arba savanorių dalyvavimas rekomenduojamas kaip priemonė integracijos paslaugų veiksmingumui didinti, todėl jis yra labai svarbus teikiant veiksmingą pagalbą pagal lytį, skatinančią nukentėjusių nuo prekybos žmonėmis migrančių integraciją (Yonkova 2020: 19). **SOLWODI** mentorystės programoje, vykdytoje **ASSIST** projekte, mentoriai ir globotiniai per mentorystės sesijas aptarė šias temas: valdžios

institucijos, laiškai / dokumentai, "elgesio taisyklės" / "elgesio kodeksas" ir integracija į socialinį gyvenimą Vokietijoje - socialinių kontaktų paieška ir laisvalaikio veikla.⁵² Jie taip pat sužinojo, kaip naudojamos įvairios mokymo priemonės, pavyzdžiui, smegenų šturmas, emocijų kortelės ir piešimas. **LIBES projekte** daugiausia dėmesio buvo skiriama bičiuliams, padedantiems PŽA integruotis ilgam laikui, pavyzdžiui, vykdant arba supažindinant juos su laisvalaikio veiklomis.⁵³ Vietos savanoriai pasirodė esantys naudingi mentoriai, nes jie gali suteikti klientams geresnę saugumo jausmą ir priklausymo konkrečios ES visuomenės bendruomenei jausmą (Lamonaca ir del Savio 2021: 22).

Atsižvelgiant į COVID-19 pandemiją, **elektroninė mentorystė** gali būti alternatyva. **LIBES** projekte buvo apibendrinti **E-Mentorystės patarimai - mentorystės programų, skirtų padėti prekybos žmonėmis aukoms COVID-19 metu, pradžia**⁵⁴

2.6. Ekonominių galių suteikimas

Trumpalaikėje perspektyvoje pagalba turi būti sutelkta į materialinius PŽA poreikius, įskaitant jų fizinius ir psichologinius sveikatos priežiūros bei teisinius poreikius (apie atitinkamą geriausią praktiką žr. 2.5.1 ir 2.5.2 poskyrius), kurie taip pat gali būti labai sudėtingi. Ilgalaikė pagalba taip pat turi būti orientuota į ekonominį įgalinimą, kad PŽA įgytų įgūdžių ir žinių, kurių joms reikia, kad taptų iš tiesų nepriklausomos ir visapusiškai dalyvautų gyvenamosios šalies visuomenės gyvenime be nuolatinio nerimo ir baimės, lydinčių ekonominį nestabilumą, įskaitant pakartotinės

51 <https://sisa-europe.eu/manual/>
52

https://daten2.verwaltungsportal.de/dateien/seitengenerator/0832ea4e327556b1629db18c84df6f0f186819/solwodi_assist_de_web_neu_1.pdf

53 https://libes.org/wp-content/uploads/2021/07/Mentoring-for-trafficking-survivors_ebookEN.pdf

54 https://libes.org/wp-content/uploads/2020/01/E-mentoring-Tips_.pdf

prekybos žmonėmis ar pakartotinės viktimizacijos riziką. Mūsų patirtis rodo, kad veiksminga moterų nepriklausomybė taip pat turi įtakos jų šeimoms, ypač vaikams.

Svarbus ekonominio įgalinimo aspektas yra užimtumas. Užimtumas tiesiogiai skatina ekonominę nepriklausomybę, taip pat palengvina ryšius su gyvenamosios šalies piliečiais, kalbos mokymąsi ir didina savigarbą⁵⁵. **SOLWODI atlikto INTAP** tyrimo ataskaitos rezultatai parodė, kad kai kurios PŽA susirado virėjų, siuvėjų ar valytojų darbą arba pradėjo dirbti savarankiškai, pvz. siuvėja. Kitos PŽA svajoja įsidarbinti ir norėtų įsidarbinti mados dizainerėmis, valytojomis, akušerėmis, siuvėjomis, kirpėjomis ar makiažo meistrėmis gyvenamojoje šalyje. Įgyti darbo patirties, pvz. atliekant stažuotę ar baigus profesinį mokymą ES, taip pat naudinga Integracijai, nes PŽA yra pasirengusios ES darbo rinkai.

Todėl užimtumas yra labai svarbus nepriklausomybės, ypač nuo gerovės valstybės, elementas.

2.6.1. Ekonominių **galių** suteikimo kliūtys

Nemažai PŽA susiduria su sunkumais darbo rinkoje dėl savo imigracijos statuso, nes kai kurie iš jų neturi reikiamo leidimo gyventi šalyje, kad galėtų dirbti. Dar viena problema, susijusi su darbo rinka, yra ta, kad PŽA dažnai neturi išsilavinimo ir neturėjo darbo patirties gimtojoje šalyje prieš tapdamos prekybos žmonėmis aukomis. Be to, darbdavių diskriminacija ir nepasitikėjimas jomis kelia papildomų kliūčių (Blöcher et. al., 2020, p. 30). PŽA, kurios yra motinos, ypač sudėtinga integruotis į darbo rinką, nes trūksta vaikų priežiūros galimybių. Kitos įvardytos

kliūtys - gyvenamosios šalies kalbos įgūdžių stoka ir vyrų, kaip pagrindinių namų ūkio pajamų šaltinio, suvokimas (ten pat).

Kai kurios PŽA į ES atvyksta turėdamos ankstesnę kvalifikaciją ir profesinę patirtį savo kilmės šalyse. Dažnai gali būti sunku pasiekti, kad ES valstybė narė, kurioje jos gyvena, pripažintų tokią kvalifikaciją, todėl šie svarbūs įgūdžiai ir žinios, deja, ne visada leidžia joms rasti darbą savo gyvenamojoje šalyje (Blöcher et. al., 2020, p. 18).

Konsorciumo patirtis rodo, kad tokios profesijos kaip valytojos, vaikų ir senelių priežiūra dažnai yra vienintelės sritys, kuriose daugelis moterų PŽA randa galimybių, nepaisant jų patirties ar darbo, kurį jos norėtų dirbti. Šie darbai dažnai laikomi nekvalifikuotais ir nepageidaujamais ES piliečiams. Nors šis konsorciumas pripažįsta tokių pareigų svarbą, mes taip pat žinome, kad PŽA siekia įvairių profesijų, todėl švietimas ir mokymas yra labai svarbūs siekiant išplėsti jų darbo galimybes, taip pat suteikiant galimybę susipažinti su įvairiais sektoriais ir karjeros sritimis, kurias jos norėtų rinktis.

Nors gyvenamojoje šalyje gali būti laisvų darbo vietų, dažnai jos siūlomos trumpalaikės, nestabilios ar net be dokumentų ir be sutarčių. Kadangi labai svarbu užsidirbti pragyvenimui, mažai tikėtina, kad daugelis moterų reikalaus geresnių darbo sąlygų, tačiau tokios aplinkybės neskatina ilgalaikio ekonominio stabilumo. Pavyzdžiui, Italijoje už daugelį valymo ir priežiūros darbų mokama grynaisiais pinigais į rankas, darbdavys ar darbuotojas nemoka jokių mokesčių ar įmokų. Net jei siūloma sutartis, ji dažnai būna trumpalaikė ir neapima darbdavio socialinių įmokų valstybei. Dėl to tokius darbus dirbantys žmonės neturi tinkamos apsaugos ar paramos iš

⁵⁵ African Educational Trust 1998; Bloch 1999, cituojama Ager ir Strang 2008.

gerovės valstybės, pavyzdžiui, apmokamų ligos ar motinystės atostogų.

2.6.2. Ekonominių galių suteikimo geroji praktika

Įdarbinimo galimybės

IROKO surengė **tarpusavio paslaugų mainus tarp** paramos gavėjų moterų. Jie pastebėjo, kad daugelis moterų ieškojo darbo patirties ir daugelis kitų turėjo poreikių, tokių kaip valymas ar vaikų priežiūra. Taigi jie pasirinko, kad kai kurios moterys siūlytų tokias paslaugas kitoms už IROKO subsidijuojamą mokestį (organizacija padengė du trečdalius jų atlyginimo, o likusį trečdalį padengė paslaugų gavėja). Tokiu būdu kai kurios moterys galėjo naudotis paslaugomis, kurių kitu atveju dažnai negalėtų sau leisti. Vaikų priežiūros atveju tai taip pat leido joms pačioms aktyviau ieškoti darbo. Tuo pat metu kitos moterys uždirbo pinigų ir įgijo vertingų įgūdžių bei darbo patirties, kurią galėjo įrašyti į savo gyvenimo aprašymą. Tai buvo būdas suteikti ekonominę pagalbą ir kartu skatinti savarankiškumą. Siekiant užtikrinti sklandžią šių paslaugų mainų eigą, kas dvi savaites vyko darbuotojų ir paslaugas gaunančių bei teikiančių moterų kontroliniai susitikimai. Prieš pradėdamos teikti paslaugas, moterys turėjo kartu su darbuotojais išklausti 1 savaitės trukmės mokymo kursą.

Išsilavinimas ir profesinis mokymas

Trejus metus **IROKO** buvo **sudariusi partnerystės sutartį su** Pjemonto regiono taryba, pagal kurią **moterų kilmės šalyse įgytas išsilavinimas ir įgyta patirtis buvo paverčiami pripažintais studijų kreditais**. Taip moterys galėjo per trumpesnę laiką baigti mokymo kursus Italijoje ir pradėti ieškoti darbo, ypač buhalterių ir matininkų. Be to, IROKO taip pat pasirašė susitarimą su įdarbinimo agentūra ADECCO, siekdama

palengvinti moterų įtraukimą į mokymo programas ir stažuotes bei suteikti joms tiesioginio darbo šokolado ir (arba) konditerijos pramonėje Italijos regione, kuris specializuojasi šios rūšies gamyboje. Šį projektą būtų galima pritaikyti ir kitose geografinėse vietovėse, kurios specializuojasi įvairių rūšių gamyboje, užmezgant ryšius su stambių darbdavių grupėmis, kurioms reikalingi panašių įgūdžių turintys ir apmokyti darbuotojai. Tokie ryšiai yra neįkainojama priemonė, užtikrinanti, kad baigti mokymo kursai tiesiogiai lems nuolatinį užimtumą.

Centras MARTA teikia valstybės finansuojamą programą, kuri apima dalyvavimą **profesiniame mokyme arba studijų kursuose, atsižvelgiant į individualius paramos gavėjos poreikius**. Pirmiausia socialinis reabilitatorius konsultuoja apie Latvijos darbo rinką ir galimas darbo galimybes. Jie taip pat padeda paramos gavėjai parengti gyvenimo aprašymą ir įvertina kiekvieno asmens išsilavinimą bei patirtį. Tuomet jie gali patarti paramos gavėjai dėl atitinkamų mokymo ar švietimo kursų, kuriuos ji galėtų lankyti, ir padėti užsiregistruoti, jei paramos gavėja pageidauja juose dalyvauti.

Pasirenkant mokymo kursą nėra jokio su lytimi susijusio elemento, bet atsižvelgiama į individualius poreikius. MARTA centras nepalaiko lyčių stereotipų ir stengiasi suteikti galimybę PŽA turėti platesnę perspektyvą ir rinktis tai, ko ji nori, o ne tai, ko, jos manymu, iš jos tikimasi. Jei ji turi mažų vaikų, kurie nelanko darželio, ir neturi šeimos narių ar kitos tinkamos paramos sistemos, kuri galėtų jais pasirūpinti, MARTA centras gali apmokėti dienos priežiūrą kursų metu arba pasiūlyti trumpalaikes savanorių auklių paslaugas.

Galimybė naudotis technologijomis / skaitmeniniai įgūdžiai

Kipre PŽA (ir prieglobsčio prašytojoms) moterims rengiami **skaitmeninių įgūdžių seminarai**. Šie užsiėmimai vyksta seminarų forma, siekiant padėti ugdyti įgūdžius, susijusius su skaitmeninių technologijų naudojimu ir tuo, kaip tai gali padėti ugdyti jų gyvenimo įgūdžius. Šie seminarai yra praktinio pobūdžio ir apima mokymą, kaip naudotis interneto paieškos įgūdžiais, "Google" žemėlapiais ir vertimo programėlėmis, o tai savo ruožtu turi įtakos jų integracijos patirčiai.

Per COVID-19 pandemiją **IROKO** ir **SOLWODI** pastebėjo, kad greitas perėjimas prie socialiai diferencijuotų paslaugų teikimo daugeliui PŽA tapo papildomu iššūkiu. Italijoje vietos valdžios institucijų teikiamos paslaugos, subsidijos, kuriomis buvo galima gauti paramą mokymuisi internetu, ir net bankininkystės paslaugos - visa tai staiga persikėlė į internetą. Kadangi daugelis organizacijų paramos gavėjų namuose neturi kompiuterio ir turi ribotus skaitmeninius įgūdžius, tai tapo didele kliūtimi naudotis šiomis paslaugomis. IROKO darbuotojai palaikė ryšį su paramos gavėjais daugiausia telefonu, o prireikus - asmeniškai, ir patarė, kaip naudotis šiomis naujomis paslaugomis, arba naudojosi jomis paramos gavėjų vardu, pvz. skirti susitikimus ar pateikti prašymus internetu. Šios paslaugos bus teikiamos ir toliau, įskaitant 1:1 pagalbos teikimą, kad ateityje paramos gavėjos galėtų savarankiškai išmokti naudotis konkrečiomis internetinėmis paslaugomis, ir suteikiant galimybę naudotis kompiuteriu ir belaidžiu internetu IROKO biure.

Socialinė apsauga ir socialinės išmokos

Nors dauguma ES valstybių teikia tiesioginę pagalbą prieglobsčio prašytojams ir PŽA, konsorciumo patirtis rodo, kad ji dažnai trunka

nepakankamai ilgai, kad būtų pasiekta nepriklausomybė. Toms moterims, kurioms pavyksta gauti vizas ir leidimus gyventi, gyvenamojoje šalyje gali būti teikiamos kitos socialinės išmokos, tačiau jas gauti gali būti sudėtinga. Pavyzdžiui, Italijoje yra valstybinės ir regioninės paramos programos, tačiau jos dažnai susijusios su didele biurokratija, kuri beveik visada vyksta italų kalba. Mūsų partneriai praneša apie panašią padėtį Kipre, kur dokumentus dažnai galima gauti tik graikų kalba, o kai kurie paslaugų teikėjai net atsisako bendrauti su nemokančiais graikų kalbos.

IROKO bendradarbiauja su vietos mokesčių pagalbos centru (CAF), į kurį paramos gavėjai, prireikus kartu su kultūrinio tarpininku ir vertėju, gali kreiptis, kad užpildytų svarbius dokumentus, kuriais įrodomos namų ūkio pajamos (jų dažnai prašoma norint gauti bet kokias nuo pajamų priklausančias paslaugas, pavyzdžiui, atleidimą nuo mokesčio už kai kurias sveikatos priežiūros paslaugas arba prašant nuolaidų automobilių stovėjimo leidimams ar kelionės bilietams), taip pat gauti bendrą konsultaciją, kad suprastų savo padėtį ir patarti, kokios išmokos jiems gali būti skiriamos ir kaip jų prašyti. COVID-19 karantino metu buvo ribota valstybės parama žmonėms, kurie neturėjo nuolatinių darbo sutarčių, tačiau ši tarnyba taip pat galėjo patarti IROKO paramos gavėjoms, ar jos gali gauti tokią paramą ir kaip ją gauti. Kita šio projekto nauda yra ta, kad, gavusios tokią administracinę paramą, moterys gali išspręsti ir net išvengti kai kurių administracinių problemų, dažnai susijusių su mokesčiais ar užimtumu, kurios ateityje gali tapti kliūtimi atnaujinti leidimą gyventi ir (arba) pakeisti gyvenamąją vietą.

Ši partnerystė taip pat apima periodinius **EEM mokymus, kuriuose** CAF darbuotojai kartu su kultūriniais tarpininkais ir vertėjais teikia bendrą

informaciją PŽA grupėms įvairiais finansiniais ir administraciniais klausimais. Po šių užsiėmimų prireikus gali būti organizuojami susitikimai 1:1.

Būsto paslaugos ir ekonominė parama

IROKO valdė dvi **prieglaudas** Italijoje, kurios buvo priskirtos trečiojo lygio kategorijai. Vienoje prieglaudoje vienu metu buvo apgyvendintos iki trijų moterų, o kitoje - iki šešių moterų, bet ne ilgiau kaip 12 mėnesių. Trečiojo lygio prieglauda - tai laikotarpis po oficialios paramos, kurią finansuoja vyriausybė pagal kovos su prekyba žmonėmis nuostatas, suteikimo. Deja, šis laikotarpis dažnai būna per trumpas, kad būtų pasiekta veiksminga nepriklausomybė, todėl IROKO teikė tarpinę paramą, kad tokios moterys nepakliūtų į pakartotinės prekybos žmonėmis spąstus, nebūtų stumiamos (atgal) į prostituciją arba neatsidurtų gatvėje.

Parama būstui šiose prieglaudose taip pat buvo teikiama kartu su privalomu dalyvavimu taupymo programoje, reguliariais stebėjimo pokalbiais ir paramos sesijomis, įskaitant pagalbą ieškant darbo ir nuolatinio būsto bei nukreipimu į bet kokias kitas paslaugas, pavyzdžiui, dėl sveikatos poreikių ar psichologinės pagalbos.

Pagal **remiamą taupymo schemą** su IROKO buvo pasirašoma sutartis, kurioje nurodoma, kiek pinigų kiekviena paramos gavėja galėtų realiai sutaupyti kas mėnesį, ir IROKO lydėjo jas į susitikimą pašte arba banke, kad jos savo vardu atidarytų taupomąją sąskaitą.

Šios santaupos, kurias jos laikė visą buvimo IROKO prieglaudose laiką, turėjo palengvinti jų galimą ekonominę nepriklausomybę, kad galėtų sumokėti užstatą arba nusipirkti baldus ir kitus daiktus, reikalingus persikraustant į nuosavą nuolatinį būstą. Nors IROKO

neturėjo galimybės naudotis jų pinigais, darbuotojai sekė santaupas, kad įsitikintų, jog jos aktyviai dalyvauja projekte, ir tai buvo reguliariai atliekamų pokalbių dalis.

Per pirmąjį pokalbį su moterimis, prieš pakviesdami jas apsigyventi prieglaudose, IROKO darbuotojai susitarė dėl sumos, kurią kiekviena paramos gavėja norėtų ir galėtų skirti nuomai, kartu su santaupomis pagal remiamą taupymo programą. IROKO **subsidijavo** likusią **nuomos** mokesčio dalį, tačiau sąskaitas apmokėdavo gyventojos. Joms buvo sudarytas **fondas kritiniams atvejams, iš kurio** jos galėjo prašyti vienkartinės finansinės paramos iškilus ypatingiems sunkumams.

Įgyvendindama **COVID-19 projektą** ⁵⁶**SOLWODI**, padedama Europos Tarybos, taip pat įsteigė skubios pagalbos fondą, kuris leido 22 iš 85 konsultuotų moterų suteikti maisto ir higienos prekių kuponus arba apmokėti buitines sąskaitas. Turėtumėte apsvarstyti galimybę įsteigti tokį skubios pagalbos fondą ypač pažeidžiamoms PŽA.

3. Santrauka

Šiame vadove pateikiamos praktinės rekomendacijos, kaip teikti paramą seksualinio išnaudojimo aukomis tapusioms moterims, atsižvelgiant į kiekvieno asmens poreikius. Jį ketinama pritaikyti prie jūsų nacionalinio konteksto. Tikimės, kad GeSIM vadovas padės jums geriau suprasti integracinius iššūkius, su kuriais susiduria moterys PŽA, ir padės jums įgyti naujų įgūdžių bei motyvacijos padėti šioms moterims. Taip pat tikimės, kad GeSIM vadovas bus plačiai naudojamas ir padės specialistams kasdieniame darbe su moterimis PŽA.

Kadangi COALESCE konsorciumas specializuojasi teikiant paslaugas seksualinio išnaudojimo aukomis tapusioms moterims ir įtraukia seksualinio išnaudojimo aukomis tapusias moteris bei feministines paslaugas teikiančias institucijas, šis modelis remiasi ir siekia pabrėžti moterų požiūrį bei lyčių lygybės požiūriu specifinių paramos paslaugų svarbą. Šis modelis taip pat gali būti naudojamas kaip gairės teikiant bet kokias paslaugas moterims, nepriklausomai nuo jų pilietybės ar gyvenamosios vietos statuso, ypač patyrusioms seksualinį išnaudojimą, tačiau jį taip pat galima pritaikyti teikiant paslaugas vyrams.

Remdamiesi gerąja patirtimi, kuria dalijasi konsorciumo partneriai, manome, kad norint užtikrinti veiksmingumą, teikiant paslaugas moterims PŽA reikėtų atsižvelgti į skirtingas, tačiau viena kitą papildančias šiuo modelyje nurodytas paramos rūšis - teisinį, psichosocialinį ir ekonominį įgalinimą. Taigi, jei daugiausia dėmesio skiriate vienai paramos rūšiai, jei tai įmanoma, galite apsvarstyti galimybę išplėsti paslaugas arba bendradarbiauti su vietos ekspertų tinklais, kad sustiprintumėte lyčių lygybės požiūriu

specifinės, kultūriškai jautrios integracijos paramos teikimą vietoje.

Konsorciumo nariai, teikiantys pirmines paslaugas Italijoje, Kipre, Airijoje ir Vokietijoje, šį modelį taikys praktiškai COALESCE projekto įgyvendinimo etape, įtraukdami moteris PŽA į praktinį integracijos darbą, kuriame daugiausia dėmesio bus skiriama teisinei ir (arba) psichosocialinei paramai bei ekonominio įgalinimo paramai. Partneriai įgyvendins konkrečius modelio elementus, atsižvelgdami į savo nacionalines aplinkybes ir turimas paslaugas bei patirtį.

GeSIM vadove nurodytos gerosios praktikos įgyvendinimas bus vertinamas taikant kokybinius ir kiekybinius metodus pagal 2.4.2 poskyryje išdėstytus M&E aspektus.

4. Nuorodos

Aninoșanu, Livia; Marțiș, Daniela; Stoian, Gina; D'Amico, Marcello & Sales Gutiérrez, Laura (2016): Why is gender an important factor in the process of trafficking for sexual exploitation? - Guide for professionals, with a special focus on the trafficking of sexual exploitation of Romanian women and girls. Bucharest: CPE - Centrul Parteneriat pentru Egalitate. Available from: https://www.cpe.ro/wp-content/uploads/2016/03/Training-manual_English.pdf [Retrieved 30/11/2021]

Blackwell, Noeline (10th September 2020): "Rise like a phoenix", Law Society of Ireland Gazette. Available from <https://www.lawsociety.ie/gazette/in-depth/trauma-aftermath/> [Retrieved 30/11/2021]

Blöcher, Jessica; Eyselein, Luisa; Kolbe, Simon & Wells, Anja (2020): Handbook for Practitioners – The Integration of Female Nigerian Survivors of Human Trafficking for the Purpose of Sexual Exploitation. Available from: <https://intap-europe.eu/handbooks/> [Retrieved 30/11/2021]

CISS, MPDL, CyRC & ALC (n.d.): Guide - Victim-Centred Approach for Frontline Professionals Working with Trafficking in Human Beings. Available from: <https://www.cyrefugeecouncil.org/guide-victim-centered-approach/> [Retrieved 30/11/2021]

De Cnodder, Erik; Bisconti, Silvia; Ricci, Elisa; Verhasselt, Anthony; Lamonaca, Silvia; Del Savio, Emanuela; Haneke, Sophia; Richler-Yazeji, Veronika; Schad, Daniela; Wells, Anja; Parés Martín, Laura; Sales Gutiérrez & Diniz, Tatiana (2021): Independent Living Skills Training for Survivors of Human Trafficking. Available from:

<https://libes.org/results/>
[Retrieved 30/11/2021]

ECRE - European Council of Refugees and Exiles (2016): EP study calls for more inclusive and gender-specific integration policies. Available from: <https://ecre.org/ep-study-calls-for-more-inclusive-and-gender-specific-integration-policies/> [Retrieved 30/11/2021]

Eyselein, Luisa; Ciambezi, Irene & Kolbe, Simon (2021): Dublin-Pre-Return Counselling Manual in the German-Italian Context – For Social Workers working with West African Female Survivors of Human Trafficking for the Purpose of Sexual Exploitation. Available from: <https://sisa-europe.eu/manual/> [Retrieved 30/11/2021]

Golla, Anne Marie; Malhotra, Anju; Nanda, Priya; Mehra, Rekha (2011): Understanding and Measuring Women's Economic Empowerment: Definition, Framework and Indicators. Available from: <https://www.icrw.org/wp-content/uploads/2016/10/Understanding-measuring-womens-economic-empowerment.pdf> [Retrieved 30/11/2021]

Hardy, Veronica; Locklear, Alice Kay & Crable, April (2020): Commercial Sexual Exploitation of Adolescents: Gender-Specific and Trauma-Informed Care Implications, *Journal of Social Work Values and Ethics*, Volume 17, Number 1 (2020), pp. 55-62.

ICAT - The Inter-Agency Coordination Group against Trafficking in Persons (2017): The Gender Dimensions of Human Trafficking. Available from: <https://icat.un.org/sites/default/files/publications/icat-ib-04-v.1.pdf> [Retrieved 30/11/2021]

ILO – International Labour Organization (2020): Global guidelines

on the economic reintegration of victims of forced labour through lifelong learning and skills development approaches. Geneva: ILO. Available from: https://www.ilo.org/skills/areas/skills-for-youth-employment/WCMS_762709/lang-en/index.htm [Retrieved 30/11/2021]

Lamonaca, Silvia & del Savio, Emanuela (2021): Mentoring for human trafficking survivors. Available from: https://libes.org/wp-content/uploads/2021/07/Mentoring-for-trafficking-survivors_ebookEN.pdf [Retrieved 30/11/2021]

Lietonen, Anni & Lilja, Inka (2021): A toolkit for enhancing counselling for victims of gender-based violence - Empowering counsellors and beneficiaries to assess the needs and the impact of counselling with women in migration. Available from: <https://heuni.fi/-/sarah-impact-toolkit> [Retrieved 30/11/2021]

Lilja, Inka (2019): Handbook on counselling asylum seeking and refugee women victims of gender-based violence – Helping her to reclaim her story. Helsinki: HEUNI. Available from: <https://www.solwodi.de/seite/353264/eu-projekt-rec-ccm-gbv.html> [Retrieved 30/11/2021]

Napolitano, Kara (2017): Intersectionality and Human Trafficking Survivorship. Available from: <https://combathumantrafficking.org/2017/05/intersectionality-human-trafficking-survivorship> [Retrieved 30/11/2021]

Omotoye, Rotimi Williams (2011) The Study of African Traditional Religion and its Challenges in Contemporary Times. Ilorin Journal of Religious

Studies. Vol.1 No.2, 2011, Pp.21-40 Studies.

On the Road Cooperativa Sociale, Payoke, CAW, SOLWODI Deutschland e.V & Fondation Surt (2020): "A World I Can Trust" - The needs of third country national victims of trafficking transitioning from shelter to independent living. San Benedetto del Tronto: On the Road Cooperativa Sociale. Available from: <https://libes.org/results/> [Retrieved 30/11/2021]

Pesce, Flavia; Christodoulou, Josie (2017): Women's Economic Independence, the Way Out of Intimate Partner Violence: Theory and Practice in the EU. Available from: <https://www.wegoproject.eu/sites/default/files/media/Comparative-Research-Analysis-Final-Report.pdf> [Retrieved 30/11/2021]

Rakovica, Blodina; Ianovitz, Sara (2021) Cultural Mediation: An Inclusive Solution to Help Reduce the Cultural and Language Barriers experienced by Survivors of Trafficking. Available from: https://www.criminaljusticealliance.org/wp-content/uploads/Hibiscus_Cultural-Mediation-Report_A4_Final_digital.pdf [Retrieved 30/11/2021]

Robin, Anne-Lise; van Andrichem, Maaïke; Baghirova, Tarana; Elam, Jerome; Kotlyarenko, Tatiana; Kyrylenko, Oleksandr; Rekasius, Ignas; Rudenko, Tetiana; Andjelković, Marija; Henderson, Angela; Smiragina-Ingelstrom, Polnina & Peck-Kubaczek, Cynthia (2021): Applying Gender-Sensitive Approaches in Combating Trafficking in Human Beings. Available from:

https://www.osce.org/files/f/documents/7/4/486700_1.pdf

[Retrieved 30/11/2021]

Ruiz, Camille; Stiplosek, Danijela; Tortel, Emilien; Machobva, Jitka; Vudric, Nives (2019): The Identification of Victim of Human Trafficking in Transit and Destination Countries in Europe. A practical Guideline for Frontline Workers. Available from:

<https://www.trafficking-response.org/wp-content/uploads/2019/03/The-identification-of-victims-of-human-trafficking-in-transit-and-destination-countries-in-Europe-English.pdf>

[Retrieved 30/11/2021]

Sander, Caroline (2020): Handbook for Practitioners – The Integration of Female Survivors of Human Trafficking from China. Available from:

<https://intap-europe.eu/handbooks/>

[Retrieved 30/11/2021]

Thompson, Kirsty (2015): Upholding Rights! Early Legal Intervention for Victims of Trafficking – Best Practice Principles. Available from:

<https://www.immigrantcouncil.ie/sites/default/files/2021-03/ELI-Best-Practice-Report2.pdf>

[Retrieved 30/11/2021]

UNHCR (2007): UNHCR, Refugee Protection and International Migration.

Available from:

<https://www.unhcr.org/en-us/4a24ef0ca2.pdf>

[Retrieved 30/11/2021]

Walby, Sylvia; Apitzsch, Birgit; Armstrong, Jo; Balderston, Susie; Follis, Karolina; Francis, Brian; Kelly, Loz; May-Chahal, Corinne; Rashid, Awais; Shire, Karen; Towers, Jude & Tünthe, Markus (2016): Study on the gender dimension of trafficking in human beings - Final report. Available from:

https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/default/files/study_on_the_gender_dimension_of_trafficking_in_human_beings_final_report.pdf

[Retrieved 30/11/2021]

Wells, Anja (2021): Impact of the COVID-19 Pandemic on female adult victims of human trafficking for the purpose of sexual exploitation and anti-trafficking operators – The case study Germany. Available from:

<https://www.solwodi.de/seite/494947/council-of-europe-covid-19-project.html>

[Retrieved 30/11/2021]

Wells, Anja; Greiter, Linda & Richler-Yazeji (2021): Mind the Gap Report – COALESCE for Support in Germany. Available from:

<https://www.solwodi.de/seite/501869/eu-project-amif-coalesce.html>

[Retrieved 30/11/2021]

Wells, Anja; Freudenberg, Dagmar & Levander, Mari (2019): Gender-Based Violence Against Refugee & Asylum-Seeking Women – A Training Tool – Training Manual CCM-GBV Project. Available from:

<https://www.solwodi.de/seite/492994/eu-project-rec-ccm-gbv.html>

[Retrieved 30/11/2021]

Women's Economic Empowerment, Issues Paper (2011), prepared by DAC Network on Gender Equality. Available from:

<https://www.oecd.org/social/gender-development/47561694.pdf>

[Retrieved 30/11/2021]

Yonkova, Dr Nusha (2020): Best Practice Principles of Assistance for Female Migrant Victims of Trafficking for Sexual Exploitation. Available from:

<https://www.migrantwomennetwork.org/2020/12/22/best-practice-principles-of-assistance-for-trafficked-women/>

[Retrieved 30/11/2021]

Yonkova, Dr Nusha; Henderson, Mary; Campbell, Jennifer Okeke (2020): Assisting Trafficked Women: Best practice principles of gender-specific legal assistance and integration supports to third country national female victims of trafficking for sexual exploitation. Available from

<https://immigrantcouncil.ie/index.php/campaign/ending-human-trafficking/assist>

[Retrieved 30/11/2021]

5. Priedai

1 priedas - Gerosios praktikos šablonas

Partnerių veikla / geriausia GeSIM modelio praktika

Toliau pateikiame įvairių veiklų, kurios atitinka 3 paslaugų kategorijas, įtrauktas į mūsų modelį, sąrašą (paimtą iš WP2 tyrimo protokolo). Tai turėtų padėti suprasti, ką įtraukti į geriausią praktiką, kuria dalijatės GeSIM modeliui, tačiau prašome pasidalyti viskuo, kas, jūsų manymu, yra susiję su šiomis kategorijomis, net jei tai nėra nurodyta šiame sąrašė.

PLM

Teisinė pagalba:

- Prekybos žmonėmis aukos identifikavimas ir pripažinimas;
- Reikiamų imigracijos leidimų gavimas ir (arba) atnaujinimas;
- Su tarptautine apsauga susiję klausimai;
- Bet kokie kiti su imigracija susiję klausimai;
- Baudžiamosios bylos;
- Su šeima susiję klausimai;
- Kompensacija.

Psichosocialinė parama:

- Galimybės gauti tinkamą būstą užtikrinimas (pastogės ir apsaugotų butų suteikimas);
- Medicininė pagalba;
- Galimybė gauti materialinę pagalbą;
- Psichologinė pagalba;
- Kitos integracijos iniciatyvos.

EEM

- Įsidarbinimo galimybės;
- Švietimas ir profesinis mokymas (profesinio orientavimo mokymas ir galimybė užsiimti verslu, verslo planai, galimybė naudotis ištekliais);
- Išteklių telkimas: finansavimo schemas (pradedantiesiems verslininkams, smulkiąjam verslui);
- Galimybė naudotis technologijomis ir (arba) skaitmeniniais įgūdžiais;
- Mentorstė;
- Priežiūros paslaugos;
- Gerovė ir socialinės išmokos;
- Būsto ir transporto paslaugos;
- Tiesioginės arba netiesioginės finansinės paslaugos;

Kiekvienos veiklos ir (arba) geriausios praktikos, kuria dalijatės kurdami GeSIM modelį, atveju nukopijuokite lentelę ir užpildykite ją atitinkama informacija.

PO VIENĄ LENTELĘ KIEKVIENAI VEIKLAI / GERIAUSIAI PRAKTIKAI.

Organizacijos pavadinimas:

Kontaktinis asmuo, su kuriuo galima susisiekti dėl tolesnių su šiuo šablonu susijusių veiksmų:

Veiklos kategorija / geriausia praktika 1: PLM / EEM?

Veiklos / geriausios praktikos rūšis (iš aukščiau pateikto sąrašo arba papildomai):

Paslaugų teikimo rodikliai (iš pirmiau pateiktos lentelės arba kiti jūsų naudojami rodikliai):

Sėkmės rodikliai:

Veiklos ir (arba) paslaugos aprašymas (jei pageidaujate, galite siųsti ir turimų dokumentų priedus - čia nurodykite dokumentus):

Kaip užtikrinate, kad ši paslauga / veikla būtų pritaikyta konkrečiai lyčiai?

Pavyzdinė medžiaga - nurodykite bet kokią pavyzdinę medžiagą/dokumentus, kuriais galite pasidalinti su mumis dėl šios veiklos/ geriausios praktikos:

Vertinimo metodika - aprašykite, kaip vertinate šią veiklą ir (arba) geriausią praktiką (įskaitant bet kokius vertinimo dokumentus ir (arba) medžiagą, kurią reikia nurodyti čia):

Bet kokia kita informacija, kuria galite pasidalinti (pvz., interneto svetaine, nuotraukomis ar kita informacija, kuri parodytų, kaip įgyvendinate šią veiklą / geriausią praktiką):